

THE TALE OF

SUTO and TATO

Collected And Translated Into English By:
Major E.B.Soane And B.Nikitin

Rewritten In Southern And Northern Kurdish By:
Yousuf Zangana And Jawad Mella

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

Bo Momostaye hêja
Joyce Blau
29.1.90
Jawad Mella

THE TALE OF

SUTO and TATO

Collected And Translated Into English By:
Major E.B. Soane And B. Nikitin

Rewritten In Southern And Northern Kurdish By:
Yousuf Zangana And Jawad Mella

Kurdologia Publications No. 7 - 1988
P.O. BOX 607, London NW8 ODT - U.K

Preface

The tale of Suto and Tato is a Kurdish folk and historical story, which was collected in many versions, collated and translated into English by Major E.B. Soane (the British Governor in Kurdistan) and B. Nikitin (the late Russian Ambassador in Iran) in 1923.

Major E.B. Soane and B. Nikitin were experts in the history and politics of the Kurdish people and their language as well.

The Kurdish writers Yousuf Zangana and Jawad Mella have re-written this story in two main Kurdish dialects Sorani and Kurmanji, (i.e. the two main Southern and Northern Kurdish dialects).

This Kurdologia edition of Suto and Tato story is the first reprint of the original text in old Kurdish with its translation together with the Sorani and Kurmanji in one book.

London 5.3.1988

KURDOLOGIA

INTRODUCTORY NOTE

THE story of Suto and Tato is in no way fiction, it is a lively reality and anyone even slightly acquainted with these far-distant, but beautiful and picturesque countries and their inhabitants, will confirm my statement. The principal actors, Shaikh Mubammad Sadiq, the Shaikh of Barzan, Tato, Osman—Suto's elder son, are no longer alive. I am not certain about Suto himself.¹ This old man, a perfect type of a Kurdish chief ruling over the most impregnable region of Central Kurdistan, may yet be alive. At any rate, in 1918 he was. Mulla Said, the narrator, was murdered in Urumia in July, 1918, by his countrymen. Peace be on him!

This man was my teacher of Kurdish. He knew his own language well, and many of its dialects; as well as Arabic, Persian, and Turkish. He was a very learned Mulla, and the breadth of his views and understanding were astonishing in one who had spent all his life in a remote corner of an unknown country.

If the reader be desirous of acquainting himself better with the country of Central Kurdistan, the scene of the events related in the story, he will find many interesting materials in the Rev. Wigram's *Cradle of Mankind*, and the following articles in the *Journal of the Royal Geogr. Society*: Capt. B. Dickson, "Journeys in Kurdistan," April, 1910; Major Maunsell, "Central Kurdistan," August, 1901; and Major Kenneth, "Central Kurdistan," December, 1919. Major Maunsell's map of the country is still the only one available.

During the war I had a chance of visiting some of the Central Kurdish regions. There is no doubt that Horamar² is very well worth seeing.

Inaccessible peaks, crags, spurs, precipices, a chaos of enormous rocks, high valleys with snow, deep cañons, the greenish-blue river of the Rubar i Shin, dangerous passes, practically no roads, a spot completely isolated. After seeing all this, one can better understand the character of the people.

I thought that their story being strictly true, might be of service to those who have to work among the Kurds and to deal with them.

May I acknowledge here my sincere gratitude to the late Major E. B. Soane, without whose kind help I should not have been able to publish an English translation of this tale.

B. N.

¹ Suto was alive in 1920. (E. B. S.)

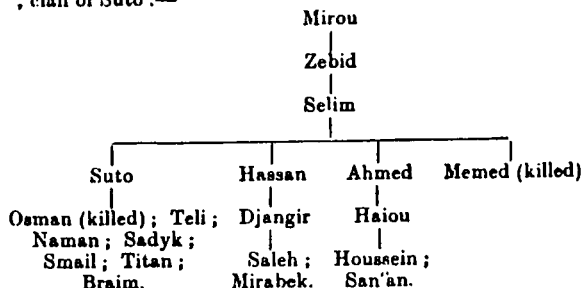
² Also known as Oramar. (E. B. S.)

The tale of Suto and Tato in English by:
Major E.B. Soane and B. Nikitin

SUTO AND TATO

Suto is Agha of the Duskani tribe, from the village of Horamar¹ and of the clan of Mala Miri. Tato is Agha of the Rekani² tribe, of the village of Razga, and the clan of Mala Mikail Agha. The Rekani, from early times till now, have been continuously under the hands of the Horamar Aghas, and in the time of Suto Agha they fell even more completely under their dominance. Suto, with his sons, his brothers, and the elders of his clan visited many persecutions and impositions upon the Rekani, and rendered them so desperate that the power of forbearance no longer remained to them. Tato, yet a youth, was a man of much courage, the like of whom had never been seen among the

¹ The Turkish administration classed Horamar as a "nahiya" of the "kaza" of Giaver, "sandjak" of Hakkhari, and vilayet of Van. Horamar has on north, Ishtazin and Giaver; on north-west, Djilou, Baz, Tkhouma, Tisri; on south-west, Artosh, Rekan; on south, Barzan; and on east, Shemdinan. Horamar is not one village, as shown on the maps, but an agglomeration of many hamlets, more or less important. The following are their names: Chami Prizan, Oveski, Haousha Deri, Mle Amandje, Naw Gound (the largest), Fravink, Avithir, Bikandalava, and Bin Djerta. Bin Djerta has six hamlets: Bin Djerta, Bi Hanava, Mari Mamou, Bi Mama, Meytarava, Bin Djana. All these villages belong to Suto, but besides them the following places are also his property: Hyarta, Shatounis, Banoviye, Chami Touyan, Bire, Chi, Artis, Sheh Mama, Nerva, Shoukia, Seve, Biryi, Kenianish. One knows the importance attached by the Kurdish chiefs to their pedigree. This is one of the "Mala Miri", clan of Suto:—

I think all these details were never printed.—B. N.

² Rekan is a "mahall" of the "kaza" of Amadia, Mossul vilayet. The chief village is Razgia. The name of Agha was given in 1917 as San'an. Probably the son of Haiou, who was killed by Tato.—B. N.

Rekani Aghas, and now his pride could no longer brook the misrule of the Horamari. He said to his brothers, Temo, Hadi, and Resul (all of whom were older than he): "I cannot submit like you, I will not make a Jew of myself in Suto's hands,¹ death is pleasanter than life thus; with God's help I shall terminate Suto's power² whether I die or live."

His brothers and relations replied: "We shall run counter to any plan you may consider advisable; but we shall be annihilated, for we are not strong enough to cope with the Horamari." Tato replied: "And if we be annihilated, there is no loss. If we prevail, we have profited in name and honour till Judgment Day, and if vanquished we die and are at rest. Whatever comes to pass I am resigned."

So they thus perfected their agreement to a feud with the Horamari.

One day it so happened that Haio, Suto's brother, in accordance with his custom, visited the Rekani villages and commenced harrying and plundering. Tato and Tamo accompanied by ten of their men approached him and said: "Go out from amongst our people! from this day on we do not consent to your coming or going in Rekani." Haio said: "Nevertheless, we are [here], and we do not regard you as of any importance."

When Haio spoke thus Tato presented his Martini, discharged a cartridge, and killed him on the spot. Some of Haio's followers were also killed, and others got away to Nerva, Suto's village, the distance between Nerva and Razga being less than two hours. The following day Suto collected all the tribesmen of Duskan and Horamar, and said: "Now will I go at once and annihilate the clan of Mikail Agha Rekani, and will seize all the Rekani land as revenge for Haio." All said: "We are ready, whatever you order, we shall execute. Certainly the revenge of the Agha's brother is a duty upon all of us (lit. on all our heads), and even without your orders it is incumbent upon us day and night to strive for Haio's revenge."

So Suto with his force came upon Razga village and opened the fight. Tato's men were few, and could not fight in the open, so took cover in Tato's fort, and from there engaged Suto's forces. They became surrounded, and Suto's men were pressing the attack. At the portal of the fort Tato was seated at an embrasure over the door, and killed four or five at every rush,³ throwing them back. Suto said

¹ i.e. "admit myself to be a coward, and resign myself to the status of a slave."

² Lit. strike Suto's arm with mine.

³ Lit. every time.

"This will not do, we must approach the fort with a 'chirpa'."¹ They cut some trees from Razga village, and dismembered them, constructed a chirpa and advanced towards the fort, and about the fourth or fifth hour of the night they got the chirpa up to it, and from its top a few men got upon the roof of the fort, and Tato's men became hard pressed. But Tato said: "Fear nothing, a man is for such a day as this, to seize, to kill, that is the manly way. Wait, and now will I scatter them."

He soaked four or five quilts in kerosene, spread them on poles, thrust them in the chirpa, and fired them. The eaves² of the fort were all stone, and did not catch fire. When the flames of the chirpa rose, all sides of the fort were illumined. Tato and his men fired several volleys upon Suto's force, and in that time finished off twenty-four people. Once again Suto's men were forced back, the chirpa availed not. He called out to Tato: "I go to prepare destruction for you, this time I will make a chirpa of stone. Then you cannot fire it." Tato answered him, and called out: "I have debauched thy father! Your wooden chirpa did not avail, and before you can bring a stone one to the fort a long time will pass. Perhaps by then God will find me some means."

They commenced the construction of a stone chirpa, but it was not so easy as the wooden one. During this time information reached the Government of Amadia that for the last twelve days Suto had been besieging Tato's fort, and he with his men was beleaguered.

The Qaim Maqam of Amadia then sent a gendarme officer with twenty gendarmes to Razga to remove Suto's force from the attack on Tato by whatever means be possible. The officer and gendarmes reached Razga and saw a great concourse about it. They reasoned that the affair could not be hurried, it would only be possible with stratagem and cunning. Since many men had come to their death; with [but] twenty gendarmes fighting, the affair would not be resolved, and to consent to do so, moreover, would be far from sense.

The officer addressed Suto: "I have come specially to you to say that I do not desire that your clan should be destroyed, as you are a well-born and respectable Agha. It is now several days since, that you have brought your force against the Rekani, and are fighting. The noise of it has reached the Vilayet of Mosul, and the Wali has

¹ "Chirpa" seems to be a kind of Roman "vinea", a moving fence or shelter for the attacking side.

² Originally sūvānd.

informed to Qaim Maqam of Amadia that he has heard such a rumour, and ordered him to make searching inquiries, and if it is correct to let him know quickly, when he will inform the Wali of Van that he may send royal troops from Van against the tribe of Suto. Also from Mosul two battalions with two guns will come to discipline Suto and protect Tato.

" Since things are thus, the saving of your position is, that in one hour you disband your force, when we shall reply to the Wali of Mosul that nothing of importance has occurred, that some men of Suto and Tato had quarrelled behind the village about the matter of some vineyard theft for two or three hours, and had now separated with two or three men wounded. Then you will not be responsible. So, I have told you. Consent, as you like ; or dissent, as you like."

When the officer thus spoke, all the people said to Suto : " We will not destroy our homes, conflict with the Government is too much for us. If it is tribal warfare we are all ready to give ourselves to killing for you. But against the Government is not possible for us."

In the end Suto consented, and retired his force.

The officer took much money from him, and also placed a heavy obligation upon him, inasmuch as he had arranged his affairs with ease. He also said to Tato : " To save your position it is [best] that you should transport your household and family and your relatives to the headquarters of the Amadia canton ; inform the Vilayet and the Sublime Porte at Constantinople. Catalogue your grievances and injuries before the necessary departments, and perhaps the Government may give you its protection. Otherwise you will not be able to defend yourselves against the pressure of the Aghas of Horamar. We also will all bear witness for you." In the end he made Tato also acquiescent and grateful, and took all his family and following with him to Amadia. Also he profited by much money from him. For there is a popular proverb amongst the Kurds : " Turks are vultures, their pleasure is in being full of carrion."

When Tato with all his people went to Amadia the lands of Rekani were left without a guardian. Shaikh Muhammad Sadiq¹ was also

¹ Shemdinan, known also by a Kurdish name of " Naw Tchiya " (i.e. " between the mounts "). In Turkish administration it was a " kaza " of the " Sandjak " of Hakkari. Shemdinan has three " nahiya " : (a) *Zerran*, governed directly by the Kaimakam, residing in Neri ; (b) *Houmarou*, with a " mudir " in the village of Benbo or in Surunis ; (c) *Girdi Harki*, with a " mudir " in the village of Bietkar (Bi Kar). This last nahiya is divided in three districts : (i) *Girdi-ye Baroja* (i.e. " open to the east ") ; (ii) *Girdi-ye Nawpar* (i.e. " middle ") ; and (iii) *Girdi-ye bin-Tchiya* (i.e. " below the mount "). As far as I know these details have not yet been

a great vulture, and the Rekani lands were equally a very fat and pleasing carcass. The avidity of the noble Shaikh became most overpowering, and he took thought to himself how he could easily bring the lands of Rekani under his own hand. He sent a confidential letter, by the hand of two or three respectable and intelligent men, together with some money to the Qaim Maqam of Amadia [saying]: "I beg of you to so arrange that Tato should need me, and come here, that I may say to him that I will get his business arranged. You on your side, hinder it somewhat."

When the letter reached the Qaim Maqam it pleased him very much, and he acted in accordance with the Shaikh's aims, saying to Tato: "I have thought of a surer and easier way for you. Although here also your affairs may be arranged, the Mosul Vilayet delays matters, and before a result eventuates one becomes most disgusted. The Van Vilayet puts things in hand more quickly, and in that Vilayet; everything is in the hands of Shaikh Muhammad Sadiq, [who] does as he likes. I say if you and your brothers and some of the notables of the Rekani tribe go to Neri before Shaikh Muhammad Sadiq, your affairs will be sooner arranged. [That] both tribally and officially the Shaikh be partner and protector is better for you, and then Suto's back will break." In fine, he convinced Tato, who was grateful to the Qaim Maqam for showing him such a course. So Tato with his brothers and the notables came to Neri, and the game entered the nets of the Shaikh.

When he came before Shaikh Muhammad Sadiq, the latter showed him much honour and graciousness. He was more soft-tongued than a Pawāi,¹ and soothed Tato's heart by all means possible. He said: "Sell me the site of Razga Fort, I will then entirely demolish it and build it again larger and stronger. I will place twenty of my own men with you, and will give your men a hundred Martini and Mauser rifles, and will also procure a special order from Government for your protection. And in exchange for this the elders of the Rekani shall give me one tenth of their harvests each year."

Tato replied: "Whatever the Shaikh order, I consent."

In the end their pact was thus resolved, and Tato deceived. Sura

published. There are 126 villages in Shemdinan, twenty-one of them are Christian. North of Shemdinan is Giaver, west Oramar, south Baradost (Turkish B., not to be confounded with Persian B.) and Barzan, east Persian districts of Desht, Mergover, and Ouhnou.—B. N.

¹ Pawāi is a village of Juanrud near Sina (Persian Kurdistan) mentioned in the Sharaf Nama as Fāvej, the inhabitants of which are noted for cunning.

Chaush¹ with twenty chosen men was sent with Tato among the Rekani. They entirely razed Razga fort, and sent masons, who commenced rebuilding it. The lower stories were approaching completion when Suto came to the conclusion that if Razga fort be completed in this style and the Shaikh support the Rekani, Tato's strength would reach such a degree that he could no longer oppose him, and in the end there would be great distress for the Agha of Horamar. Also the caravan road from Horamar towards Mosul, Akra, and Amadia passes through the Rekani.

Suto therefore summoned all the Duskani and Horamari, and said to them: "You all know to what extent Tato Rekani is my enemy." They replied: "Yes, Agha, we know well." He said: "You all know how masterful and rapacious is Shaikh Muhammad Sadiq?" They replied: "Yes, Agha." He said: "You know that if the Razga fort be finished upon those foundations and the Shaikh combine with Tato the lands of the Duskani and Horamari will be entrapped, and we shall be forced to submit to Tato,² or else not live." They all said together: "Yes, Agha, we know it is thus, and more." Suto said to his people: "Good, since you all confirm this, why do you not plan how to prevent them, for now we are placed between death and life, and death is the nearer. Enough, either you make a plan, and I will fall in with your ideas, or I will think it over, and you will act in accordance with what I say." They replied: "So long as the person of our Agha is present, no one is the possessor of an opinion. Whatever the Agha decide, our duty is obedience." Suto said: "Since you are so submissive, let it be agreed that I sacrifice myself to your saving. First," he said, "My people! You know that I did humble myself to Shaikh Muhammad Sadiq enough that I give him one of your villages for him to show gratitude and for my honour to be vastly greater than that of Tato." They all said: "We believe it, it is even as the Agha says." Suto said: "Good, whatever I do is for your sakes, and not for myself. My idea is this. Let us attack Razga and kill Sura Chaush and the Shaikh's men, and not allow Razga fort to be completed. How do you think that would do?" They said: "We are steadfast in the Agha's opinion, for whenever the Razga fort be finished we shall be destroyed, so that war is the better course for us, when, if we are to be destroyed, it will be with honour and good fame, not with meanness and dishonour."

¹ Chaush = sergeant in the Turkish army. The Kurds use it to distinguish a man in charge of a small body of fighting men.

² Lit. become Tato's Jews.

So at dawn 900 men of the Duski and Horamari attacked Razga. That day Tato and his men had gone to Amadia to fetch their families to Razga, and only Sura Chaush with twenty men was there. The fort was not yet finished. For an hour they fought, and Suto's force surrounded them on all sides. Sura and his men retired to a house, but it was not suitable for defence. Suto's people came right up to the walls of the house, and though from the lattice Sura killed two or three of Suto's men, it was of no avail. They fired the house at every corner, and Sura with twelve men were faced with burning. They fought to the utmost, and did not surrender their arms, but seven men asked for mercy and emerged. Suto said to those seven : " Give up your arms, and go before the Shaikh himself, and tell him not to think again of the lands of Rekan. So long as a lad of the Mala Miri is left, no one can with impunity trespass upon the clan of the Rekani."

Those seven servants came [to the Shaikh] stripped, without arms, miserable, shamefaced. Everyone remained aghast, and said : " What state is this ? " They described their misfortunes in full, and when they had told the tale of their condition to Shaikh Muhammad Sadiq he was enraged to the utmost degree. For two reasons ; one was that the wheat and rice of the Rekani had not fallen into his hands, and the other that great loss and dishonour had come to him. The Shaikh fell to thoughts of vengeance for this affair. He collected his chief men and consulted with them : " What course can you see ? " he said. A few replied : " Let us collect a large force from the tribes and attack and annihilate them all." Some said : " The course is that full details of his actions be laid before the Valis of Van and Mosul, and that through Government he come to judgment, and that by the hand of Government he come to chastisement." And others said : " It is well that the Shaikh show favour to Abdurrahim Agha. He is of the Mafi, and between them and the Mala Miri is ever enmity. Then he and Tato would unite, and when enemies thus appeared from outside and inside, he (Suto) would be hard pressed."

Others yet said : " Let us raid their villages and hold up their caravan roads, nor allow them rest till we fully achieve our revenge." In short, each one gave some opinion.

I, the humble Mulla Sa'id, was not at the conference, but at the school teaching the students. A servant came and summoned me to The Shaikh. I went into his presence and he asked me, " What do you think is the best method of revenging Sura Chaush and his men ? " I replied, " I am a mulla and am young ; of matters of policy I know

nothing. I have not much, nay, even hardly, mixed in mundane affairs. Here, all present are intelligent, important, and experienced. They necessarily know better than I." The Shaikh said, "It is as you say, but I desire that you also give your opinion, whether good or bad, for they have all expounded their own ideas." I asked, "Of all their opinions, which has appeared to your reverence the most acceptable?" The Shaikh replied, "As yet I am saying nothing till you also say what is your opinion." I said, "I beg that I may know the opinions of the others, and if they agree with mine I will confirm them, and if not in agreement, then to the degree of my defective wits I also will lay some proposal before you." The Shaikh repeated the opinions of the conference in detail, and said, "These are they, their ideas, let me see now what you will say." I replied, "The idea of the tribal force without the knowledge or co-operation of Government is bad, headstrong actions are eventually the cause of damage and remorse. Raiding and caravan-plundering also are but the work of brigands. They are not worthy of the honour and repute of a great one like you, the spiritual head of the humble. Friendliness toward Abdurrahim Agha is indeed good, but in that case, when Suto is disposed of, it is unlikely to profit our cause, and even if it do so will take a long time. Representation of his conduct to the Walis and his being brought to justice by Government is certainly necessary, but the first consideration is that possibly so much alone may not be enough and will not cure our ills. At most, Government will imprison him and after a time will take a deal of money from him and release him, when he will become still stronger and our affairs yet more deranged. I consider best thus: First, representation of his conduct to Government; next, the procuring of an official order and the stationing of ten gendarmes for the repair of Razga fort, and the testimony of Tato that the village and fort of Razga have been sold by him to Shaikh Muhammad Sadiq. Then, that Government give permission to Shaikh Muhammad Sadiq to protect the village and instal at Razga his own armed men therefor. Then, whatever incident occur, no fault is on the Shaikh, it is on Suto. Very good presents should be sent to the Qaim Maqams of Giaver and Amadia to gratify them, so that they will write well of the Shaikh and evil of Suto. Four hundred men, 100 Shemdinan, 100 Girdi, 100 Herki, 100 Muzuri, who regard themselves as your adherents,¹ should be

¹ The tribes living under the Shaikh's rule in Shemdinan are the following: (a) *Haraki*, their Agha (in 1917) Temer, son of Sartip; (b) *Girdi*, with Oguz Bek, son of Zulfekar Bek; (c) *Shemdinan* (two sections: Zarza and Humarou), with a nominal

sent with Tato to Razga while the fort is being finished and the gendarmes and masons are yet on it. Every night the men should attack one Duskani village. Then our revenge will be both tribal and governmental, and the aim of the Shaikh, which is to possess the Rekani, will be achieved and all four tribes will become enemies of Suto. And then neither he nor his descendants can ever be at rest from those four tribes."

When I outlined this plan, the Shaikh was so pleased, and laughed so much, that a hen with all its feathers might have flown into his mouth.

He said "Bravo! Mulla Said. Your idea pleases my mind better than any other, and I shall work according to your scheme." The members of the conference also agreed that my ideas were more practicable and profitable than any others. The Shaikh continued, "And, since your plan is better than all the others, I should like you to take the trouble to go to Razga and be with my people yourself till the castle be finished. Without your consent, no one shall do anything."

Then I represented that such was not my duty, but the Shaikh became more persistent. In the end 400 men and ten gendarmes were collected, as I had suggested, and were handed over to me.

I petitioned the Shaikh to allow Shuhab ed Din, his nephew, Mulla Musa, his secretary, and Qatas Agha, his steward, all three, to come as well. The Shaikh asked, "What are they for? They are not necessary when you are there, what need of anyone else?" I replied, "A heavy beam needs many backs to sustain it, for a single one would break under it; this is a great undertaking, and very exacting, and if one has to cope with all its demands, confusion will result, and the work suffer. Since Shuhab ed Din is your nephew his influence and value are greater; it is necessary that he come as commander of the fighting men. Mulla Musa is necessary for letter writing and advice upon affairs, and Qatas Agha for the men's rations and collection of the harvests. If I have to do all these my reason will become deranged and unable to cope with the real difficulties. Once more all the members of the meeting confirmed what I had said.

The Shaikh also agreed, and again commended me, and sent us.

chief, Samed Khan Bek, son of Mustafa Bek. These three ashirets number about 13,000 persons. I do not know why Mizouri are mentioned here. They are not a Shemdinan tribe, but live close to Barzan, in the "kaza" of Zibar. Their chief village is Shive-Benan.—B. N.

At night we arrived at Mazra¹ and Begoz, and the following day reached the gorge of Herki. The next night we went to Deri, and that same night sent fifty selected men to the hill above Peramizi, which is at the boundaries of the Rekani, Herki, and Duskani, because if that hill be taken no one could get to the Rekani. We rose with the dawn and pressed forward for one stage, nor rested till we reached Razga, and when we arrived there but half an hour was left to sunset. At once I sent 100 men, 25 from each tribe, on to the hillock before Nerva, Suto's village. I gave them instructions that no one should fire a rifle nor attack till morning, when I would come myself. If that night Suto rose and escaped, good; if not, they should surround the village and not allow anyone to emerge. That night Suto's spies were among the Rekani and warned him that this time such a force had come to Razga, both tribal and government, that he can no longer remain at Nerva.

So that night he arose and went to Horamar. With the dawn those of us who had remained at Razga reached the others who had gone to the hillock before Nerva, and together surrounded and fired a volley on the village, and no sound came from it. By degrees the men sneaked up to it and saw it was deserted and no one in it. We also went to it, and I said to Tato, "This time it is your turn, take your revenge, Tato." His men set fire to the forts of Nerva, and the whole village burned. It being time of ripening grapes the force went into the vineyards and brought loads of grapes to Razga. The masons resumed work on the fort. The day after, we left 100 men there, and three hundred with Ahmed Beg Barasuri (who was one of Shaikh Muhammad Sadiq's chaushes) we sent against Biri and Chi villages. They plundered them thoroughly, and brought back all the sheep and mules to Razga.

I then sent a letter to the Shaikh that "Thanks to the shadow of the protection of your exalted ancestors, the raiders of the Shaikh (may our souls be his sacrifice) reached Razga with all ease. One after the other successes and victories, with attainment of all desires, had been won from the enemy, and the details are thus and thus". The Shaikh was most delighted, and congratulated us upon our victories. He wrote: "At present my constant hope is in the perfection of understanding and wisdom and courage of such as you.

¹ The following description is interesting, as it gives the itinerary from Neri to Razga. I think Capt. B. Dickson went over in this direction, but on that journey he left Oramar unvisited, going to the "Tangi Bylinda" on the Great Zab.—B. N.

Than those gratifying victories are yet greater—God be with you. Amen. Sadiq.”

Let us resume the tale of Suto's plight. When he went to Horamar he sent Mulla Hasan Shuki, who was his clerk, and Qazi of Duskan and Horamar, to Tahir Agha Giaveri, and when the latter reached Tahir Agha he said, “Suto Agha has sent me to you. You are an Asad Aghai, the head of all the Dusكاني tribe, and you are in touch with government at Giaver. Friendship is for such a day. Now what are we to think? and what are we to do?” Tahir Agha, a man of experience, said to Mulla Hasan, “I have to think somewhat. At present for Suto, except to pacify Shaikh Muhammad Sadiq, there is no course left, as his quarrel with Tato and Shaikh Muhammad Sadiq's men, and the killing of Sura Chaush and twelve men, is well known everywhere. The Government is a supporter of the Shaikh. Therefore, now it is necessary to pacify the Shaikh.”

Mulla Hasan said, “Yes, it is as you say. I also think the same, but I do not know where lies the way to the pacification of the Shaikh.” Tahir Agha replied, “It is certainly difficult, but, if it be possible for you to go to Razga to Mulla Said, ask him if it can be done; he may tell you some way.”

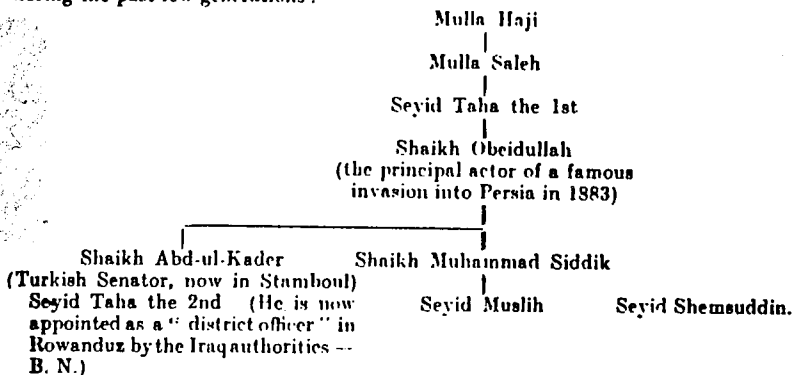
Mulla Hasan left Tahir Agha with the intention of coming to me, and arrived at the village of Hishi in Rekani, a Christian village which is an hour distant from Razga, and remained there the night. In the early morning we saw a Christian man come before me from there who said he wished to see me alone. When he saw me he said, “Suto's clerk is sitting in my house and says he would much like to come before you and give you his news, but does not dare on account of outposts who might kill him.”

I then sent ten men with the Christian, and said to them, “Go and bring Mulla Hasan in safety here, if a hair of his head fall, I will make of you all a target for Martinis.” So the men went and fetched him, and he remained two nights with us, and we discussed everything. I said to him, “If the Shaikh accept Suto and forgive him for the killing, do you promise that he will go before the Shaikh?” He said, “Yes, but on condition that Suto be certain of his own life.” I said, “Good, go to Suto and explain all to him and get his promise, and by the time you return I shall have communicated with the Shaikh and obtained his decision.” We sent Mulla Hasan back to Suto and I commenced correspondence with the Shaikh. Since I knew the habit of Turkish officials, how their word and deed were

never in agreement, and that except for the cooking of the roast of their own ends they have no care, I knew that in a short time they would again bring Suto to distress, and even take large sums of money from the Shaikh, and afterwards, step by step, favour Suto, and in turn take money from him. They destroy no man for another's sake. I therefore deemed it suitable thus, that the Shaikh accept Suto, for as yet he had not lost his grip of affairs. Finally, I wrote to the Shaikh in this sense and set forth the details of Mulla Hasan's coming and going and our conversations together, and sent the letter. The Shaikh sent me reply, "Whatever be the means of protecting my name and honour in these affairs, you are my agent and attorney. In future you need not refer to me. Such as you think right, so do, beloved,—w'as salam."

The day after arrival of that reply, Mulla Hasan returned to Razga and said, "If you are certain of the Shaikh, I am certain of Suto, that he will not disregard my advice." I said, "Since it is so, and we are both agents, I consider Suto's best course thus, to take Tahir Agha and Ali Effendi Pailani with him and go to Neri to the tomb of Sayid Taha,¹ when the Shaikh may forgive him. If Suto do not thus, you know he is culpable before Government and will come to destruction." Mulla Hasan said, "If you know that it will be well thus, I will do so." I reassured him and he departed, and, having spoke to Suto in this sense, the latter consented and went with Tahir Agha and Ali Effendi to Neri. The Shaikh was most gratified, for his desire was ever to get fine flour from between two hard mill-stones. It was not for grief over Sura Chaush: he wanted money. He said to Suto, "For the sakes of Tahir Agha and Ali Effendi, and

¹ The family of the Shaikhs of Neri ("Sadat-i Neri") is very old and respectable one, ascending to the Shaikh Abd-ul-Kader Gilani himself. Here is their pedigree during the past few generations:—

for the sake of the honour of my grandfather's grave, I have forgiven you for killing and seizing and exiling. But the orphans of Sura Chaush are poor, and the dependants of his men are helpless. The blood money of each is one hundred liras. Give one thousand three hundred liras, and depart with well wishing to your own house."

Suto having agreed, two gendarmes and eight men were handed over to him to go among the Duski and Horamari to collect thirteen hundred liras for the Shaikh and bring it. In the end he apportioned more than three thousand among the Duski and Horamari, and collected it. Thirteen hundred was given to the Shaikh, and he took the residue for himself. When Suto thought it over, he realized that if Tato became a Shaikh's man, and the Shaikh's servants be continuously with Tato, his own condition would become uncertain and his profits diminish, so he said to himself that it would be well to make such plans regarding Tato as to destroy him by pretence of friendship.

After a year, when all the lands of the Rekan had fallen into the Shaikh's hands with their harvests (not a donkey's ear reached Tato), Suto knew that there was a chance to humiliate Tato. He sent Mulla Hasan to him, having told him, "What is past is past, may he and I make a compact and from now hence become friends, and, as formerly, do one another no harm. Shaikh Muhammad Sadiq is a dragon, and will eventually devour both of us. It is now a year he (Tato) sees what profit has come to him. To the Shaikh's servants there is no difference between him and a [common] Kurmanj. Now that the Shaikh destroys us, it is better that we make peace. If he believe not, I will give him my daughter in marriage that he really believe that I wish peace from my heart." Mulla Hasan accordingly went to Tato and spoke to him after this fashion. It entirely won him, and he consented. Suto gave him his daughter. One day Tato, seizing an opportunity, took all their arms from the Shaikh's men, and turned them out disarmed. They came to the Shaikh, who was extremely chagrined, but to no good, for Suto and Tato were now entirely reconciled, and together went to the Shaikh of Barzan,¹ who was also an enemy of Shaikh Muhammad Sadiq, and became his adherents. Two years passed thus, and Tato was entirely at peace.

¹ A very powerful and rich family of Sheikhs, living on the Great Zab. The rebellion mentioned below took place under the Shaikh Abd-us-Salam the 2nd of Barzan, against the Turkish general from Mossul, Fazil Pasha. The Kurds completely defeated the Turkish regular troops in a cañon near the village of Bab-Sefan. But the end of this Sheikh was very sad, for he was hung by the Turks in Mossul at the beginning of the war.—B. N.

Thereafter Shaikh Muhammad Sadiq died, and the Shaikh of Barzan rebelled against the Turkish Government. By degrees Suto's plans were maturing. He knew that there remained now no sanctuary for Tato, and he considered, "It is well to make him out guilty before Government, so that when no course be left to him I may destroy him." He sent to Tato, who each year used to pay certain money to Government on account of sheep tax, a message saying, "What necessity is there for this? All the Duskani tribe pay less than half. This year, at the time of sheep-count, send the Rekani animals to us till the officials go, then take the herds back." Tato did accordingly. Suto secretly advised the Qaim Maqam of Amadia that "Tato acts in this manner, and however much I admonish him he heeds not, I know not what to do; for fear of Government I do not dare punish him, otherwise for me to punish him is easier than to swallow a draught of water."

The Qaim Maqam of Amadia sent Suto a most grateful reply to the effect that he was authorized to punish any person who in any iota practised deception on the Most High Islamic State, and Suto felt secure.

One day he feigned illness, fell into his bed, and sent word to all his friends and relatives that he was near to dying and asking all to come that they be present at his death. Mulla Hasan was seated by his pillow, and with him was reading the Yasin chapter. All his relatives were collected and were weeping for him. Tato, who was his son-in-law, was also sent for to come and bring Suto's daughter with him, for, "the Agha is at the point of death, in case they should not see one another alive."

Tato, with his wife and brother Tamo and four or five servants, went to Nerva, Suto's village. When they arrived they saw everyone weeping for the Agha, and the brothers joined in the lamentations. Tato cried "Agha! Agha! Lift thine eyes a little! May we all be thy sacrifice! Would that once again you might arise from this sickness even be I not left on this earth." Suto raised his eyes a little, sighed, and said, "Tato, I am dying. Thank God, my men have seen me once more. Death is God's ordinance, and it is the way of all of us." He continued, "Usman, Teli, serve Tato well. So! I die. Tata is your elder brother. Fall not out with him, as formerly." All said, "Yes, whatever the Agha orders, we obey with heart and soul."

That night a separate apartment was given Tato and Tamo. At the time of sleeping Suto called Usman and Teli and now said to

them, "I am well, my idea is thus." They departed lightly and took as many men as necessary to the apartment of Tato and Tamo, killed both in their sleep, and disarmed their servants. Suto arose and said "Thank God, I have finished my enemy and taken my revenge in safety".

KURDOLOGIA PUBLICATIONS

NO.	Title
1	KURDISTAN, Land & people without state - in Arabic by Jawad Mella.
2	IRAQ: A STATE BY FORCE - in Arabic by Peresh.
3	KURDISTAN OR THE DEATH - By René Mauriès, translated into Arabic by G. Fathulh, with study by Jawad Mella.
4	KURDS & KURDISTAN A BIBLIOGRAPHY- by Hussain Sinjari.
5	STORM OF ANGER - Kurdish poem by Yousuf Zangana.
6	M.KEMAL ATATURK, UNESCO AND DESTRUCTION OF KURDISH IDENTITY IN TURKEY - by Dr. Ismail Besikci - English edition.
7	SUTO and TATO, in English and Kurdish by Major Soane , B.Nikitin Yousuf Zangana and Jawad Mella.

Pêşgotin

Major E.B.Soane û B.Nikitin pêş 70 sal çîroka Seto û Teto bi Kurdî kevin û bi Inglîzî pêşkeş kirin. Ji ber vî çîrok ji folklorê û dîroka me carekî dî kek Yûsêf Zengene bi Kurdî (Sorani) û kek Jewad Mella bi Kurdî (Kurmancî, tîpên latînî) ji nûh ve taze kir in,

Bi destpêkirna salseda bîsta çîroka me destpê dike, di wê demê de du mirovên Kurd bi nav û deng li devera Badînanê hebûn, Seto û Teto nav ên wan bûn, lê heyfe mêrantiya wan dijê kolî - darên Kurdistanê ne bû, û gelek dijê hevdû bûn wek her car, belkû dijminatiya Seto û Teto bi navê êlan û malbatan di nav me de ne ma, lê bi navê deverayeti yan partayeti hîştê heya niha heye. Dijminatiya berê ji nezanîne bû, lê dijminatiya iro bi zanîne ye...

Hozanê Kurdan ya mezin Ehmedê Xanî pêş 350 sal goti bû: bê yekîti Kurdan rîya serbastî û azadiyê qet nabîn in, lê ji zemanê Xanî, Teto û Seto û heya îro dijminatiya Kurd bi Kurd her dibû û kolîdarên Kurdistanê pê bi hêztir dibûn û bi hêsanî Kurdistanê me heya niha li jêr destan perçe perçe kirin.

Kurdo, birayo... dubendî bese, wek Seto û Teto ne bin, û bi gotinên Xanî bikin, ji bo xatirê zarokên Kurdan yê ku li jêr topan hemû roj dimirin bê ku bi zanin bo çî dimirin.

KURDOLOGIYA

Çiroka Seto û Teto

Seto axa yê êla Duskanî, ji gundê Horemari, ji malbata mala Mîrî ye. Teto axa ye êla Rêkanî, ji gundê Rezge, ji mala Mikafîl axa bû.

Êla Rêkanî ji mêj ve heya nûke, her tim li jêr destê axa yê Horemari bûne, û hatina Seto axa bêtir keftine bin destê Horemariyan, û Seto axa û kurên wî û birayên wî, û hemû meznên malbata wî gelek sitem û bêbextî yê li Rêkaniyan kirin, pir bêzar kirin, êdî hilgirtina ew sitem nema. Teto nû genc bû, miroveki gelek dilêr bû, di nav axa yê Rêkaniyan da kesek wekî wî peyda ne bû, mîraniya wî ne di hiştî bû ku li bin sitema Horemariyan bimîne, gote bira yê xwe Temo, Hadî û Resûl, her sê ji wî mezin tir bûn. Ez wekî hungo razî nabim, di destê Seto ola xwe na kime Juhû, bo mi mirin xweştir e. Ji jîna ho, bi yarmetî xwedê ez wî nahêlin, çî mirin çî mam, bira yê wî û mîletê wî got in tu çawa baş dizanî, ji axaftina te dernakevin. Lê em dê namî in, me xurtiya Horemariyan nîne. Teto got: bila ne mînin heç ji me naçe heger em serkevin heya qiyametê nav û rûmeta xwe bi parêzin û heger binkevin dê bimrin, bi her awakî bêt ez gelek razî me. Li dawî hemiyan ser dijîniya di gel Horemariyan biriyar dan.

Rojekî Heyo bira yê Seto dîsa wek her car hate gundên Rêkanî dest li ser kir, bi zorê û tişt sitandinê.

Teto û Temo di gel deh mirovan çûne nik Heyo gotin: derkeve ji nav mîletê me, ji ew ro û paş razî nîn in hungo hat û çûna Rêkanî bikin. Heyo got: em dê hên, û hungo bi tişteki nizan in. dema Heyo ho got, Teto derê Martîni da la yê Heyo û gulekî lê avêt, li wê derê Heyo kuşt, û xulamên Heyo jî hindik kuştin, û hindik reviyar, çûne Nêrwekê gundê Seto, li nav Nêrwekê û Rezge du seat kêmtire.

Roja paşê Seto hemî êla Duskanî û Horemari kom kirin.
 got: di çim mala Mîkaîl axa yê Rêkanî bi carekî wan tar
 û mar dikim û ciyê Rêkanî hemî dest li ser kim, bo tola
 Heyo. Hemiyar gotin: em amade in ji axaftina axa get
 dernakevin , tola bira yê axa li ser me hemiyar gereke
 bê gotina axa divê em şev û roj bi xebitin bo tola Heyo,
 li dawî, Seto di gel leşkerê xwe hate ser gundê Rezge
 dest kirin bi şerê , mirovên Teto kêmbûn, nikari bûn
 li derve şer bikin, xwe avêtin avahiya Teto, di avahiyê
 de şer di gel leşkerê Seto kirin, çarmedora wan hati
 bûn girtin, leşkerê Seto êriş di kir ne.
 deriya avahiya Teto li ser tîrê endaze , hinde wê derî
 rûniştî bû, , her carê çar pênc ji wan di kuştin û dida
 ne paş.
 Seto got: ho na bêt gerek bi çirpe bi çine bin avahiyê.
 çend darên li gundê Rezge hemî birrîn perçe perçe kirin
 û kirine çirpe, çûn bin avahiyê. şevê seat çar û
 pênc, çirpe gihandine avahiyê . hindik mirovên leş-
 keriyê ji ser çirpe çûne ser baniyê avahiyê, mirovên
 Teto tenga bûn, Teto got: hîç ne tirsin mêr bo rojekî
 ho ne, girtin, kuştin riya mêra ne, bihna xwe fereh kin
 noke dê wan belay kim . Teto çar pênc lihêf di nav neftê
 de hêllan, bi serê cillan ve kirin, dirêj kirine
 nav çirpe, agir berda çirpe lê avahiyê ne di şewitî ji
 ber ku ji kevir hati bû ava kirin, dema guriya agirê ji
 çirpe bilind bû hemî aliyê avahiyê ronî bûn, Teto û mir-
 ovên wî agir berdan leşkerê Seto , di vî carê de bîst
 û çar kes hati bûn kuştin. di sa leşkerê Seto ji avahiyê
 dane paş, û sûdî çirpe ne bû. Seto gazî Teto kir: hingê
 di çim te tar û mar bikim ewe noke çirpe ji gevira çê
 kim, edî tu nikari wê bi şewitîne ,Teto berseva wî da
 gazî kir: min babê te ga, çirpê daran sûdî nekir! heya
 tu çirpê geviran di gihîne avahiyê, gelek dê dem bikêşêt,
 belkî hiya hingê xwedê bo me çareyekî bi kêt.
 Destkirin bi çêkirina çirpe ya geviran lê wekî çirpe ya

daran asan ne bû di nav wê demê de, hikûmeta Amêdiyê agah bû ku eve dawazdeh rojan leşkerê Seto li ser avahiya Teto ye. û Teto di gel mirovên xwe çarmedora wî hatiye girt in.. Qaîm Meqamê Amêdiyê efserê cendirme di gel bîst cendirman şande Rezge. ku bi her awa di bêt leşkerê Seto ji ser Teto didi ne paş, efser û cendirme hati ne Rezge, hat û çûnekî mezin li ser Rezge dîtin, bîr kirin ku ew îşe bi lez çê na bêt.

bi tevdera di bêt çunko gelek mirov hati bûne kuştin, bi bîst cendirme bi şer wan vegehn in ne di bû, û bi hevî razî kirin jî , ji bîran dûr bû.

Efser gote Seto : ez hati me bêji me te, ku heznakim mala te xerab bibêt çunko tu axayekî bi rêz û xandan, ev hinde roj tu ew leşkerê İna ye li ser ciyê Rêkanî şerê dikî gihêştîyê wîlayeta Mûslê, Wallî agahdarê Qaîm meqamê Amêdiyê kir: min tişteki ho zaniyê, pirsiyarê bike, eger raste zû agadrî min bikî da agadrî Wallî Wanê bikim leşkerê Şaha ne ji Wanê bişîne ser Îla Seto, û ji Mûslê jî du bataliyon ên cendirme digel du topan di hên bo Seto li jêr fermanê hikûmetê bikin û Teto bi parêzin .

Aştî wilo ye:tu bi yek seat çekdarên xwe belav bikî, em jî dê berseva wallî Mûslê dên, ku tişteki bergiran ne bû ye, çend mirovên Seto û Teto li piştê gundê li ser dizîya rezan, du sê seatan şer kirin, û ji yek ve bûn û du yan sê mirov hatine brindar kirin, hinagê tu berpirsiyar na bî, eve min gote te, tu pê razî dibî yan razî na bî , biryara wê bi destê te ye. dema efserê ho got, hemî milletê, gote Seto: em mala xwe na helwişîn in bi şerê dewletan ji me gelege, eger şerê Îla ne em hemî amade in, xwe bo te bi de ne kuştin, lê şere hikûmet bi me na bêt, li dawî Seto razî bû, leşkerê xwe paş ve bir, efser gelek pare ji Seto wergirt, û başiyekî mezin jî dane ser Seto ku min îşa te bi asanî çê kir... û gote Teto aştî ya rewşa te ye ewe ye, tû û mal, malbat

û mirovên xwe hemîyan biçin bajarê Amêdiyê, agadarî Wî-
 layetê û Babê Alî li Îstanbûlê û bê bextî û sitemkarî
 yên ku tu li bin da ketiyê, bo hemî aliyekî pêwîste
 bi ferehî diyar bikî, belku hikûmet te bi parêze eger
 tu ji sitema a xayên Horemariyan nikarî xwe bi parêzî,
 û em hemî dê bo te alîkar bin. li dawî Teto jî sipas
 û bawer ya xwe pê anî, û mala wî û mirovên wî hemî di
 gel xwe bir ne Amêdiyê, û gelek pare ji Teto jî lê si-
 tand, çunko li nav kurdan gotinekî bi nav û deng heye:
 (Tirk xertel in xweşiya wan ewe keleşmeşe bin) dema
 Teto bi mirovên xwe ve çû Amêdiyê, ciyê Rêkanî bê xw
 edan ma .şêx Mehemed Sidîq jî xertelekî mezin bû, ciyê
 Rêkanî jî keleşekî gelek xweş û qelew bû, temahî cenabl
 şêx, gelek wî gerti bû , bîr kir ku bi awakî asan be ciyê
 Rêkanî bîne bin destê xwe.

Name yekî girtî di gel du, sê mirovên bi rêz û zana û
 çend pare bo Qaîm Meqamê Amêdiyê hinarin , got: ez bo
 xwe bixwazim tev û tev çêke, Teto bi hewcê min di bêt,
 bihê te virde , ez di gel wî bi axivim, îşê wî ezê bide
 me çêrkirin, tu îşê wî li wê derê piçek dereng bike.
 dema agadarî şêx gihêste Qaîm Meqam, gelek dilxweş bû,
 bi daxwaza şêx razî bû. gote Teto:riyekî xurtir û asan
 tir min bo te peyda kir. eger çi li vir de jî îşê te di
 bêt, lê Wîlayeta Mûslê îşan piçek dereng dike, hiya bersev
 derdikevêt, miro gelek bêzar di bêt.

Wîlayeta Wanê zûtir kar û barê xwe dikin, û Wîlayeta Wanê
 her çî heye bi destê şêx Mehemed Sidîq da ye, her çî hêz
 bike dike, ez di bêjim eger tu û birayên xwe û çend birêz-
 -ên êla Rêkanî biçî ne Nehrî lalf şêx Mehemed Sidîq, îşê
 hingo dê zûtir çê bêt, êla û hikûmeta zatî(otonomî) şêx
 heval û piştewan bêt, bo hingo çêtire û piştta Seto dişi-
 kêt, li dawî Teto razî kir û gelek sipasê Qaîm Meqam kir
 ku riyekî ho nîşana wî da.

Teto di gel biran û rêzan hate Nehrî nêçîrê şêx hate.
 Teto giyaşt pêş hatina şêx Mehemed Sidîq, gelek rêza wî

wergirt, û razî kir, gotinên şêx ji zimanê xelkê Pawe nerim tir bû. bi her awakî dilê Teto razî kir, gote Teto: ciyê avahiya Rezge bi froşe min, ezê dê avahiyê hemû wêran bi kim carekî dî ji nû ve mezin tir û zortir çê kim û bîst merov ên xwe dê danî me lalê te û sed tîngê martinî û mozer de di me mirovên te û ji hêla hikûmetê jî fermanekî bo parastina te, de di me sitandin. û li ciyê evê han meznên Rêkanî 1/10 dehêka ji zadê xwe her sal bi di ne min. Teto got: her gotinê şêx bi fermot min razî me.

li dawî, tev peyman a xwe grêdan, û Teto xelat kir. Sûre Çawîş di gel bîst mirovên bijarde di gel Teto şandin, nav Rêkaniyan, avahiya Rezge ji bin helweşandin, û avadan dest pê kirin bi çê kirina avahiyê, di vî rewşê de dema nêzîkî timam bûnî bûn, Seto naskir eger avahiya Rezge bi vî awa timam bi bêt, û destê şêx ê bi kevête nav Rêkanî, hingê zora Teto digête rewşekî êdî nikarin hembera wî bikin, paşê bo axayên Horemari tengavekî mezin dê peyda bêt, çunkû riya karwanê Horemariyan bo layî Mûslê, Akre, Amêdiyê li nav Rêkanî di çêt.

Seto hemî Duskanî û Horemari gazî kirin, gote wan: hûn dizanin . Teto yê Rêkanî çawa dejminê me ye. got in : belê axa baş dizanin , got: Hûn dizanin şêx Mehemed Sidîq çawa xurt û zik mezine gotin : belê axa , got: hûn dizanin eger avahiya Rezge li ser vî damezrandinê timam bi bêt, û şêx di gel Teto yek bi bin çarmedora ciyê Duskanî û Horemari tên girtin, em hingê divê bibine jêr destê Teto, eger ne najin, hemiyan bi hev re gotin: belê axa dizanin wa ye û bêtire. Seto gote miletê xwe feqet her hal hûn wa hemiyan bawer dikin, hûn bo çî tevdira girtina pêşiya wan nakin. noke em dema li jêr mirinê û jînê de ye û mirin nêzîktire, êdî yan hûn tevdirêkî bikin û ezê li gel bîra hungo bim , yan ez bikim, hûn bi gotina min razî bibin, hemiyan gotin: heya hebûnî kesîtiya axa amade ye, kes ji me xwediyê bîr nine, her bîrekî axa bi fermot , karê me ji bin

gotina te dernekevin. Seto got:wa ye ku hûn ji bin biriyarê min dernakevin, ez hebûna xwe qurbana berjewediya hâlê hungo bikim.

pêşîn got: ey millet!hûn dizanin eger ez bo şêx Mehemed Sidîq xwe daxim, feqet gundekî hungo bide me wî, ew dê gelek ji min razî bêt, û rêza min gelek dê ji rêza Teto bêtir bêt hemiyan gotin: bawer dikin, wa ye wekî axa di fermot.

Seto got: êdî herçî bikim bo berjewendiya hungo ye, bo xwe nîne.

Bîra min noke ewe ye, êrîş biki ne Rezge, Sûre Çawîş û mirovên şêxê bi kujin û ne hêlin avahiya Rezge timam bikin, hûn çawa dirûst dizanin? hemiyan gotin: em hemî li ser bîra-axa amade in, çunkû dema avahiya Rezge timam bû, em dê na mînin,êdî bo me şer baştire da eger ne mînin, bi rûmet û namûs, ne mînin, ne bi bê rûmet û bê namûsî .

Li dawî di gel sibê de 900 mêrên Duskî û Horemari êrîş kirine ser Rezge, wê rojê Teto û mirovên xwe çû bû ne Amêdiyê,ku malêt xwe bîne Rezge .

Sûre Çawîş di gel bîst mêr amade bûn, avahiyê jî dirûst ne bû bû, seatekî şer kirin, leşkerê Seto çarmedora wan girti bûn,Sûre û mêrên xwe çû ne xaniyekî , ew xanî bo şerê baş ne bû, mirovên Seto giştine bin dîwarê xanî, di qulkan de, Sûre du sê mirovên Seto kuştin, lê sûdî ne bû, ji hemî alî agir herda ne xanî,Sûre di gel 12 mêran hati ne şewitandin, heya dikarin şer kirin, çekêt xwe ne dan, 7 mêr dilovanî xwestin û derketin, Seto gote wan heftan: çekêt xwe bidin, here ne nik şêxê xwe, bêjine wî carekî dî bîra ciyê Rêkanî ne kêt, heya kurekî ji mala mîrî maye, kesek nîne bi sanahî dest li ser êla Rêkanî da bi kêt, ew heft mêr hatin, rût, bêçek, pîs û şermende, hemî got in:ewe çî hâlê ,wan jî hâlê xwe bi timamî çîrok Kirin, dema wan heft mêran çiroka hâlê xwe bo şêx Mihemed Sidîq diyar kirin,gelek bêzar bû, ji du alî, yek ewe bû genim û brincê Rêkanî ne hate destê wî,yê dî ewe bû zerer û bê namûsiyekî mezin hate wî, şêx kefte bîra tola wê îşê,

hemî mezinên xwe amade kirin û meşûret bi wan kir, got:
hûn çawa baş di bînin, hindikan gotin dê leşkerekî mezin
ji êlan dirûst kin û biçine ser wan hemiyan, kesekî ji
wan nehêlîn.

Hindikan gotin: baş ewe ye ehwalê wî bi timamî bo walî Wanê
û walî Mûsêl bête diyar kirin û bi destê hikûmet bête
mehkûm kirin. û hindikan gotin: başe hezretê şêx bila Abd-
urahîm axa tê de bêt , ew ji mala Mefî ye , li nav wan û
mala Mîrî her tim ne xweşe hingê ew û Teto bêne yek dijminî
ji derve û ji nav de, ku peyda bûn, dê perişan bêt, hindik
an gotin: dê êrişê gundên wan, û biçine ser riya karvanên
wan, nahêlin rehet bin heya bi timamî tola xwe dikine ve.
Li dawî her yekî bîrekî got: Bende Mela Seid,
li civîne de amade ne bû, li dibistanê fêrî feqiyan digot
mîrovekî hat, got : şêx tu di xwazî. Bende çû ber destê şêx,
yê ku pîrsiyarê Bende kir : tu çawa baş dizanî, bo
tola Sûra çawîş û mêrên wî. Bende got: ez mela me, gencim
îşê siyasî nizan im, min ne gelek belkî piçek ji têke-
liya îşê jiyanê ne kiriyê.
Yên ku li vir de hemî zîrekin mezinin û gelek sit diti
ne .

Sedî sed ewan ji Bende çêtir dizanin, şêx got: Wekî di
bêjî lê ez hez dikim tu jî bîra xwe diyar kî, çi baş çi
xerab, çunkû wana hemiyan bîra xwe diyar kirin . Bende
got: ji hemî bîrên wan gîşk hezretê şêx pê razî bû? şêx
got: hîştta min çi diyar ne kiriyê heya tu jî bîra xwe
bêjî. Bende got: Hêvî dikim bizanim, bîrên wan çi ne,
da heger wekî bîra min bin, pê di birim, eger wekî min
ne bûn hingê wek bîra xwe yê kêmin jî dê tişteki bo
hezretî pîroz pêşkeş dikim.

Şêx bîra komê ket ket got: ewe tinê bîra wan, bizanin
ku tu dê çi bêjî. Bende got: bîra ku leşkerê êla bê
zanînê û bê têkeliya hikûmetê xerabe dûmahiyê serhişkî
binketin û paşîman bûnê.

Û xar kirin û karvan talan kirin jî îşê çeta ne, bo mezi-

na tiya û nav û namûs û rûsipîtî hezrtî wek tu ye baş
 nîne Ebdulrehîm Axa: Bi rastî başe lê di vî demê de, eger
 Seto razî bû, bo armanca me diware ku sûdî bide û
 eger sûdî bi dêt jî, dereng di bêt, û diyarkirina rewşa
 wî bo waliyan û berê kemû şit li ber hikûmetê, wî guneh
 bar bi kin, belê ew hine bi tinê jî derdê me derman nake.
 Li dawî hikûmet dê wî zindan bi kêt, paş demekî gelek
 pare dê ji wî wergerin û wî berin hingê Seto dê xurtir
 bêt û îşê me dê diwartir bêt.

Min ho baş dizanim: Pêşî rewşa wî bo hikûmetê, paşê fer-
 manê padîşahî binin der û dane deh Cendirme bo avakirina
 avahiya Rezge.

Û Teto li hikûmetê bi de naskirin ku gundê û avahiya Rezge
 frotine şêx Mihemed Sidîq . Û hikûmet ferman bide ku
 şêx mirovên gundê xwe bi çek danî te Rezge , hingê her
 şit çêbêt sûc bo şêx nîne, bo Seto ye û diyare gelek başe
 bo Qayîm Meqamê Geverê û Qayîm Meqamê Amêdiyê bişnin,
 bêjê wan baş xweş kin û tu her tim ser şêx bi başî û ser
 Seto bi xerabî binvîsin.

Çar sed mêran: 100 Şemînan, 100 Girdî 100 Hirkî, 100 Mizûrî
 yên ku heya heya mirovên te dimînin , di gel Teto bişnin
 Rezge heya avahî timam bêt, cendirme û hoste li ser avahî
 bin ewan mêrane her şevê bi çine ser gundên Duskanî
 hingê ji her du hêla , êla û hikûmetê dê tola me
 bê sitandin û armanca şêxê Rêkanî li
 jêr destê wî bin û her çar êlan ku de bine dijmin digel
 Seto , êdî ne ew û ne kurên wî ji destê wan çar êla ne
 rehet nabin, û dema Bende ho pîlan diyarkir şêx gelek
 dilxweş bû û gelek kenî, mirîşkek bi hemî piran biçête
 devê wî.

Şex Mihemed Sidîq got: Aferên Mela Seîd bîra te ji
 hemiyar çêtire kete mîşkê min, dê li gor bîra te dikim û xelkê
 koma jî hemiyar gotin: bi rastî bîra wî ji hemiyar baştir
 û bi sûda tire , şêx got: ji ber ku bîra te ji hemiyar baş
 tir , ez hez dikim tu zehmetî bi kêşe li nik mirovên min

bo Rezge bi çê heya avahiyê timam di bêt, û bê gotina te kes çî îş neket.

Hindê Bende got: îşê min nîne. lê şêx li ser gotina xwe ma.

Li dawî wek pêşniyarê Bende şêx kir: çar sed mêr û deh cendirme hazîr kirin, bi Bende dan, Bende gote: Hêzdikim Şîhabuldîn xwarzê şêx û Mela Mûsa sikirterê şêx û Qetas Axa gravê şêxê ew her sêke

jî bèn, şêx got: ew bo çine? tu li wir hîç kesekî dî pêwîst nîne, Bende got: Karekî gran di bêt gelek milê xwe bi dene

bin, eger milê yekî bi tenê de di bin dê şkêt, eve îşekî mezine gelek isan bi kese, eger hemî îşan li milê yek bêt, bîra

û îşa wî aloz di bêt. Şîhabdîn, çunkû xwarzê hêzretê şêx bê tire li hemiyan pêwîste ew bêt, bo serokayetî mêran bigire.

Û Mela Mûsa pêwîste bo name nivîsîn, û şîret kirina îşan.

Û Qetas Axa pêwîste bo dana xwarna mêran, û komkirina zad, eger hemiyan Bende bike mîşk dê perçe perçe bi bêt, dîsa hemî

xelkê komê gotina Mela Seîd bi rast dizanin, şêx jî pê razî bû, dîsa aferên got, û wan şandine

şevê çu yêne Mezre û Bîgoz, roja paştir çu yêne Derî, di wê şevê de pêncî mêrên helbijarde me şandin e çiya yê hinda ve

Pêramêzî yê ku ser sînorê Rêkanî, Hirkiyan û Duskiya ne.

Çunkû eger ew çiya bête girtin kes neşêt bi çête layê Rêkanî.

Di gel sipêde em rabûn, bo jêr dajon bê rûniştin heya giyêştin e wê derê, niv seat bo rojava ma bû, wê seatê 100 mêr jî her

êlekî 25 mêr me şandine girê pêş Nêrwekê gundê Seto.

Bende ji wan xwest ku kesekî agrê tifingê ber ne din û êriş ne kin heya sibê ez bi xwe têm; eger ew şêv Seto helat, çu başe

eger na dê dora gundê bigirin nehêlin kes derkevêt, wê şevê mirovekî Seto li nav Rêkanî hebû, agadarê wan kir ku hêzekî

hatî ye Rezge, ne êlan û ne hîkûmetê ku êdî di karin li Nêrwe rûnin, wê şevê Seto helat çu Horemari, di gel spêde em yê

man li Rezge çûn giyêştine girê pêş Nêrwekê, me bi hev re li dora gundê girtin, bi tifingan gund baran

kirin, çî deng jî gundê ne hat, hêdî hêdî mêrên para-
- stinê gund zanîn ku vale yê û kes têde nîne em jî

çu yêne gundê, me gote Teto, vê carê nobeta te ye, tola xwe bistine.

Teto û mirovên xwe agir berdane avahiya Nêrwekê, gund hemî şewitî, demekî dî leşker çû rezan , barên dî îna ne Rezge, ostan dest kir bi çêkirina avahiyê. Roja paş-tir , sed mêrên me li Rezge hêlan, sê sed mêr di gel Ehmêd Begê Beresûrî yê ku yek ji çawîşên mêrên şêx Mihemed Sidîq bû, me şandine ser gundê Bîrî û gundê Çî, pak talan kirin, û pezê wan û hêstirên wan hemî înan, hati ne Rezge.

Bende name bo şêxê şand: spasê xwedê kir li jêr sêberê zora kalkên hêzretê şêx yên xwediyên nijadên bilind, û li du yek serkeftin wergirtin, her armanc û tol sitandin, ji dijminê pîs, bi cî anîn, û çawa rewşa ho yê sêberê wî ya bilind bihêle, amîn, Bende Seîd.

Şêx gelek dilxweş bû, serkeftina, serfiraziya Bende pîroz kir. Nivîsi bû, her tim hêviya daxwazî ji timamî zanin, tê gîştin û dilêrî wekî hingo ji wan serkeftinên bêtir pê dil şa bûm, xwedê bi destê we bigre, amîn , Sidîq. Bi çî ne ser rewşa Seto, dema Seto çû Horemari, Mela Hesen Sûkî, yê ku nivîs karê wî bû û Qazî Duskanî û Horemare bû, şand lalê Tahîr Axa yê Geverê, dema Mela Hesen hate lalê Tahîr Axa , got: Seto Axa, ez şand im hingo tu asad axa yê serê hemî êla duskiyanî, û tu ji hikûmeta Geverê nêzîke, û dostanî bo rojekî ho ye. noke bîra me çî ye ? û em çî bi kin?

Başê, Tahîr Axa mirovekî têgîştîye gote Mela Hesen: hinde ez dibînim noke bo Seto , bi tenê razî kirina şêx mihemed Sidîq, çî rê ne ma ne, çunko şerê wî di gel Teto û di gel mêrên şêx. û kuştina Sûra Çawîs di gel diwazdeh mêran bi nav û dengin, hikûmet piştgîrî şêxêye, ji bo wilo pêwîste dilê şêx bête xweş kirin. Mela Hesen got: belê weye wekî tu fermo ye, ez jî tev di zanim, lê nizan im, riya dilxweş kirina sêxê dê ça wa bêt?

Tahîr Axa got: bi rastî dijware, lê eger tu bi çê Rezge lalê Mela Seîd ji wî bi pirsî ku ew riyekî bo te bi bêje. Mela Hesen ji lalê Tahîr Axa vegeriya û çû lalê Bende, xwe gihande gundê Hîşê , ji êla Rêkanî gundê fileha ne.

Seatekî ji Rezge dûre, şevê Mela Hesen li wê derê ma, sibê zû, mirovekî fileh mi dît ji Hîşê hate lalê me. got: ħez dikim Mela Seîd bi tenê bi bînim, dema Bende dît, got: Mela yê Seto li malê min rûniştîyê, di bêje gelek ħezdikim bême lalê Mela Seîd û çend nûçe yên henin. Lê newêrim bêm, ji ber qeraqolan di be min bi kujin, Bende jî dehmêrdi gel filehê şand, Bende got: herin Mela Hesen ji Hîşê bo vir de binin. Mûyek ji serê Mela Hesen bi keve, hingo hemiyan di kim e armancê martînan, wiha mêr çûn, Mela Hesen înan, du şevan lalê Bende ma, hemî axaftin kirin, Bende gote Mela Hesen: eger ħezretî şêx, bi Seto razî bêt, û wî ne kuje, û tu soz dide ku Seto bi çî te ber destê şêx? got: belê, lê parastina canê wî pêwîste tu here lalî Seto bi timamî di gel wî bi axive û ħeya tu vedigere ez jî di gel ħezretê şêx pêwendî di kim, bizanim biryarê şêx çiyê.

Mela Hesen şandi ve lalî Seto û Bende dest kir bi nivîsînî name, pirs û bersevê di gel şêxê, çunko Bende awa yê mamûrê Tirkan dizanî bû yên ku qet gotinên û karên wan yek ne bûn, ji çekirna kebab tiştêkî di wan nîne. Bende dizanî ku demekî dê Seto tengav kin ħeya pareyekî pir ji şêxê di xwin, paşê hêdî hêdî dê Seto xweş kin ħeya pare ji wî jî dixwin, kesek bo kesek wêran na kin Bende bo wilo çî baş dît ku şêx bi Seto razî bêt kir, hiştê iş ji destê wî der neketî, li dawî Bende bîra xwe bo şêx nivîsî, hatin û çûn û axaftina me di gel Mela Hesenê bi dût û dirêj Bende bo şêx diyar kir û şand.

Ĥezreta şêx berseva Bende da: Her awakî ku parastina nav û rûmeta min gereke bêt, di vî alî tu giravê min û tê de ji min bi pirsî pêwîst nake. Çawa bi hişa xwe dizanî bike, delalê min, wisselam, Mihemed Sidîq. Dema ew berseva hat, Mela Hesen jî roja paştir hate Rezge. Mela Hesen got: eger tu ji aliyê şêxê hatiyê, ez jî ji aliyê Seto, ku ji gotina, min dernakeve, min got, heger

wilo ye, em herdû gravin, ez ho îşê Seto dizanin : Tahîr Axa û Elî Efendî Paylanî di gel xwe bi bêt bi çête Nehrî, ser tirpa Seyed Taha da, şêx li ser razî bêt, eger Seto wiha ne kit, tu di zanî guneh barî hikûmetê, dê bête wêran kirin. Mela Hesen got: eger tu di zanî ho çê bêt ez dê wiha kim, min jî parastin bi Mela Hesen da, ew jî çû bi vî awa yî bo Seto got, û Seto jî pê razî bû, di gel Tahîr Axa û Elî Efendî çû Nehrî . Şêx gelek dilxweş bû, çunko her tim xwestina şêx hûr kirna ard li nav, kevrên aşê , ew di xefeta Sûra Çawîş de ne bû, wî pare dixwest.

gote Seto : xatira Tahîr Axa û Elî Efendî û bo xatira rûmeta tirpa bapîrê xwe, min tu di bûrî ji kuştinê û girtinê û surgun kirinê, lê sêwiyên Sûra Çawîş bê kesin, û sewiyên mêrên xwe bê çare ne, xwina her yekî sed lîran, hezar û sê sed lîra bidêt, bi xêr bi çête mala xwe, Seto jî razî bû, du cendirme, û heşt mêr da ne Seto, ku biçête nav Duskî û Horemariyan, ku hezar û sê sed bo şêx kom kir , binît.

Li dawî çû sê hezar lîra bêtir par ve kir, li ser êla Dûskî û Horemariyan kom kirin, hezar û sê sed da ne şêx yê ma ye bo xwe hilgirt. û dema Seto lê bîrkir tê gişt ku eger Teto û mirovên şêx bên û her tim mêrên şêx lalî Teto bin rewîşa wî dê ne xweş bêt, û berjew- endê wî dê kêmbêt, bo xwe got: pîlanekî bi dostanî Teto ne hêlim.

Paş salekî ci yê û zadê Rêkanî hemî kefte destê şêxê (ji kerê: guh, ne giyêştê Teto), Seto zanî dibe wî Teto bişkîne.

Seto Mela Hesen şand lalî Teto , ku bêje te wî her çî çû yî...çû ez û ew peymanekî bigirin ji noke û wê ve bi bin dost wek caran, zerera hevdû ne kin, şêx Mihemed Sidîq ejdeha ye, dê me herdû bixwêt ev e salekî ew di zanît çî sûd giyêşte wî, û kurmancekî li nik mirovên şêx bi meznatî lê na nêrin û şêx dixwaz me bi perçiqîne, baştir em pê re aştî bikin, eger bawer neket ez dê keça xwe jî dime wî,

da baş bawer bi ket, ku ez ji dil berjewndiya wî dixwazim.

Mela Hesen çu lalî Teto bi vî awa bo Teto got, tim-
am kefte mîşkî Teto , û razî bû , Seto keça xwe da Teto.
rojekî Teto ûçekî peyda kir, hemî çekên mirovên şêxê
Mihemed Sidîq sitandin , û bêçek kirne der, hatine lalî
şêx, şêx gelek xeyîdî, lê sûdî ne bû, çunko Seto û Teto
yek bûn, û şêxê Barzan dijminê şêx Mihemed Sidîq bû
Seto û Teto bi hev re çûn la lê şêxê Barzan , bûne jêr
destê wî. du salan ho derbas kirin, û Teto bi aştî rûnişt bû.
Paşê şêx Mihemed Sidîq mir û şêxê Barzan dijê hikûmeta Tirk
şûreşekî kir.

Hêdî hêdî ûçên Seto peyda bûn, zanî ku êdî Teto çî rê ber wî
neman û Seto bîr lê kir ku wî ji hikûmetê gunehbar bike, da
çî rê bo wî ne mînin, paşê wî tar û mar bikim, du Teto şand.

ew her sal hinde parê pezê dide hikûmetê, çî gereke! hemî
êla Duskiyan nivê wê nadin, ev sale dema hejmarê pez tê,
dewarên Rêkaniyan bîne lalê me heya memûr diçin, paşê pezê
xwe bibin .

Teto jî wilo kir, Seto bi dizî agadarî Qayem Meqamê Amêd-
iyê dike, rewşa Teto ev e ye, hinde pê gotim razî ne di bû
nizanim çî bikim ji tirsê dewletê nikarim tişteki pê bi
kim, eger na, li nik min ji av vexwarinê hêsantire. Qayem
Meqamê Amêdiyê bersevekî gelek bi sipas bo Seto şand, goti
bû: tu dikarî hemî şit bikî bi her kesî dexwaze li piştê
dewleta Islamiya mezin lê bi de, Seto bi timamî dilxweş
bû.

Rojekê xwe ne xwes kir, kefte nav livînan, bo hemî dostan
û malbatan şand, ku Seto nêzikî mirinê ye. bila hemî
dema mirinê bîn, Mela Hesen li nik wî rûniştî bû û
bi hev re (sûreta yasîn) di xwend, hemî miletê wî kom
bûn e bi wî di grîn. name bo Teto jî şandin ku ew jî zava
yê Seto ye, bila bêt û keça Seto jî di gel xwe bînît,
ku ev e Axa li ser mirinê ye, neku carekî di bi xweşî
hev du ne bînin , Teto û jina xwe û bira yê wî Temo ,

di gel çar pênc mêran ... çûne Nêrwêkê gundê Seto, û dema çûn dîtîna xelk hemî bo Axadigrîn, Teto û Temo gelek girîn, Teto gazî kir, Axa , Axa piçek çavên xwe rake, em hemî qurbanê te bin, xwezî carekî dî tu ji vî nexweşî rabû ba ye, bila min çî li cihanê nema be, Seto piçek çavên xwe rakirin, ahek kişand, got: Teto ez mirî me, sipasê xwedê dikim , carekî dî min hemî mirovên xwe dîtîm, mirin fermanê xwedê ye, rîya me hemî ya ne. Got : Osman û Têlî xizmetekî baş bo Teto bikin, ev e ez dimrim , Teto bira mezinê hingo ye , çî caran ji gotîna Teto dernekevin hemî yan gotîna: belê her bere Axa bi fermo bi can û dil em razîne.

Şevê xaniyekî cuda dane Teto û Temo. Dema xewê Seto, Osman û Têlî gazî kirin, hingê gote wan ez başim bîra min ev e ye, ew jî sivik çûn çend mervên gerek bûn di gel xwe birin, çûne xaniya Teto û Temo, her du di xewê da kuştin , û mârên wan ji çek kirin. Seto rabû, got: sipasê xwedê ku min dijminê xwe helweşand -im û tola xwe birim û ez mam selamet, wisselam.

Kurdbname

کوردا نامه

DENGÊ KURDOLOGIA

PÊŞ HILGIRTINA TÊNG BILA EM
BI ÇEKÊ BÎR Û BAWERIYA KURDÎTÎ
XWE AMADE BIKIN

وختی مرنى حازرین . ملاحسن اِه نِه بِنالگبى وى رونشتبو .
 لدویک سُوْرَه یاسپن دخوند . همى قوی وى جابو . بو دى
 دگرین . جواب دانه تُوْرى کو اُوْرى زاواى سوتو به بلاهیت .
 وکچا سوتو زى دگل خوینیت . کو اُوَه آغا لسر مرنى به . نِکُو
 جار کى دى بساخى یلک ودو نینن . تتو . و ز نا خو . و برابى وى
 تمو . دگل چار پینج خلامان . چونه نیرو کى گندى سوتو . وختى
 چون دین خلک همى بو آغا دگرین . تتو . و تُوْرى گلک گرین .
 تُوْگازى کر . آغا . آغا . بیچک چاویت خورا که . ام همى
 قربانى ته بین . خوزى جار کى دى . تُوْر وى نخوشى . رابوبای .
 پلامن چه لِد نیای آغا . سوتو بیچک چاویت خورا کرن . آهیل
 کیشا . گوت . تتو اَز مرجه . الحمد لله جار کى دى من همى مرووت
 خود دین . مرن خنکبى خدای به ریکاهه همیانه . گوت . او سنان .
 تیلپى . خزشتکى چاله بو تتو بکن . اُوَه اَز دمرم . تتو برا مَر نپى
 هنگویه . چه جاران ز خبرى تتو دَر نه کون . همیان گوتن بلی .
 هر اُمرى آغا بفرموت . بیجان ودل به قبوله . شوی منزلك جدا .
 دانه . تتو . زغو . وختى نوستن . سوتو . او سنان وتیلپى گانای
 کرن . هنگى گوته وان . اَز ساخم . فکر امین . اُوَه به . اُوْرى
 سُوک چون . چند مرو لازم بون دگل خو برون چونه منزلا تتو .
 وتو . هر دو . دِخوى دا . کشتن . و خلاصیت وان زچل کرن .
 سوتو رابو گوت . شکر بو خدای . کو من در نپى خو تلف کر .
 و تولا خو کره وه اَز مانم سلامت والسلام

کت . أم مصالحه بکین صلاح تره . اگر باور نکت . اُزدی کجا
 خو ری دمه پی داجال باور بکت . کو اُز . زدل مصلحتی دخوازم .
 ملاحسن جولالی تو بوی طرزی بوتو گوت . تام کوته عقلی
 تو . وقبول کر . سوتو کجا خودا تتو . رور کی . تتو هجکت
 پیدا کر . همی چکیت خلاصیت شیخ محمد صدیق سنا ندن .
 وخلام پیچل کر نه در . هاتنه لالی شیخی . شیخ گلک عاجز بو .
 اما فایده نکر . چو نکو سوتو . وتتو تام شفق بون . وشیخی
 بارزانی ری در منی شیخ محمد صدیق بو . سوتو و تتو بیکوه چونه
 لالی شیخی بارزانی . بونه تابیت وی . دوسالان هو رابارن . تتو
 تام خاطر جمع بو . پاشی شیخ محمد صدیق مر . وشیخی بارزانی
 ر حکومتا عثمانی عصیان کر . هیدی هیدی اسنابیت سوتو
 پتیا بون . زانی کو ایدی توجه بناه نماز . وسوتو ملاحظه کر .
 چاکه . له حکومتی ری وی محکوم بکم . داجه ری بوی نمین
 پاشی وی بفر تینم . خبردا تتو . اُوهر سال هنده باره اغنامی
 دده حکومتی . چه لزوم هیه . همی عشیرتا دوستکیان نیوکا وی
 نادن . اوساله وختی بظ هر ماری . حیوانی ریکانیان بهنیرته
 لالی مه حتی مأمور دجن . پاشی بظی خو بین . تتو ری وه کز .
 سوتو بخفی خبر دا قائم مقامی آمیدی حالی تتو اوه به . هندی
 نصیحت دک قبول ناکت . نزانم چیکم ر ترسا دولتی نو پریم تربیه
 بکم . اگر نه . لیک بن تر یا وی . ر آؤخو ازانه ویکسی سنای
 تره . قائم مقامی آمیدی . جوابکی گلک به تشکر و ممنونی بو
 سونو هنار . گوتبو . تو ما ذونی هر کسی ذره قدر . خیانتی دگل
 دَوْلَتَا عَلَیْهِ یَا اِسْلَامِیَّه بکت تربیه بکه . سوتو تام خاطر جمع
 بو . رور کی خونخوش کر . کوته ناؤ نویشان خبر بو همی دوستان .
 وخزمان هنار . کوسوتو . نیز یکی مرنی به . بلا همی بهین دا

وِهی نکت . تودزانی اولِه دَوْلَتی محکومه . دی هیتِه محو کرن .
 ملاحسن گوت . اگر تودزانی دی . هُوچیپیت . از دی وِهی کم .
 من زئی تأمینات داملاحسن . اوزئی چو . بوی طرزی . بسوتو .
 گوت . بسوتو زئی قبول کر . دگل طاهر آغا . وعلی افندی چونهری .
 شیخ گلل کیفخوش بو . چو نکو دایمی مقصودا جنابیی شیخ
 آرکبی هوز بو . رِناؤدو بَریت رَق . اُؤدِخا سوره چاوش دانَبو
 وی بازَه دَوینا . گوته سوتو . بُوخاترا طاهر آغا وعلی افندی .
 وبوخاترا . شرفا مرقدی بایری خو . من توعفو کری . رَکشتی .
 وگرتنی . وسورگون کرنی . اَمّا هیتیمیت سوره چاوش فقیرن .
 وهیتیمیت خلامان . بی چاره نه . خوناهَر پیکبی صد لیران هزار .
 وسیصد لیره بدت . بخیر بجیته مالاخو . سوتو زئی قانع بو .
 دو جندرمه . وهشت خلام دانه سوتو . کوبجیته ناو دوسکی
 وهوره ما ربان کو هزار وسیصد لیره بوشیخ . جهاکت . بینیت .
 خلاصه چو سبزار لیره زیده تر بلانه کر . لِسَرَ عَشیر تا
 دوسکی وهوره ماریان . وتحصیل کرن هزار وسیصد دانه شیخ .
 بی زیده بوخو هلگرت . وحتیکو سوتو ملاحظه کر . تیگشت .
 کواگر تنو مرووی شیخ بیت . ودایمی خلاصیت شیخ لالی
 تنوین حالی وی دی غنوش بیت . منفعتی وی دی کم بیت . گوت
 چاکه تدبیر کی وتوبکم تنو بدوستینی تلف بکم . پائی سالکی .
 کوچی ربکانی تام کَوته دستی شیخ وحاصلاتی ربکانی . زِکَرِی
 گَه . نه گشته تنو . سوئو . زانی . کولی هیه کو تنو به لپینپت .
 سوتو . ملاحسن هِنارَه لالی تنو . کوبیریته وی . هَرَجِی
 چونی . چو . بلاپیت . از اُؤ . عَهْدَ کبی بَگَرین . زِ نوکَه
 وپوه . پینه دوست . چه جازان . ضَرَا . یِلْک وُدو . ناکین .
 شیخ محمد صدیق اَرَدَه ایه دی مه مَر دُو یان خوت . اَوَه
 سالکه او دزانت چه منفعت گشتیه وی . قَرَفَا وی . و
 کِرِ مانجکبی نه لِنِک خلاصیت شیخی . مادامکه شیخ دی مه محو

آرزو مانجی . سار تینان . خلاصہ . خلام چون . ملاحسن اینا
 دوشوان ما . لالی مہ . ہمی گفتگو مہ کرن . بندہ گو تہ ملاحسن
 اگر حضرت شیخ سوتو قبول بکت . ورت کشتی غنوبکت . تو
 وعدہ ددی کو سوتو بیچتہ حضورا شیخ . گوت بلسی اُسا
 بشرطیکو سوتو امینیت رزرو ساخو . بندہ گوت بس تو ہرہ لالی
 سوتو . بتامی دگل وی بہ آخوہ . و قولی . رڈوی و زگرہ . حتی
 تو تپہ وہ . آرزوی . دی دگل حضرت شیخ . غابره . بکم . بزائم
 رأبا شیخ چہ . ملاحسن . مہ ہنارہ وہ . بولالی سوتو . و بندہ دست
 کر بہ کاغذ نو بیسی و سوال و جوابی . دگل شیخی . چونکو بندہ
 عادی مأموریت عثمانیان دزانی . کوچہ و ختان قول . و فلیت وان
 موافقینہ . زغیری پاتا کبابا غرناخو . چہ مقصود دی ینہ .
 مہ دزانی کو مدتکی . دی سوتو ملنگاؤ کن . حتی پارہ یکی زور ز
 شیخی دخون . باشی . دوامی . ہیدی ہیدی . دی سوتو تلطیف
 کن . حتی گلک پارہ رڈوی وی . دخون . کف . بو کسن حونا کن .
 بندہ و تو صلاح و مناسب دیت کو شیخ . سوتو قبول بکت .
 ہیشتا شول رڈستی وی در نکوتی . خلاصہ بہ وی مضمونی بندہ
 بو شیخ نویسی . و کیفیتا ہان و چون . و آخرت نامہ دگل ملاحسن
 بتفصیل مہ بو حضورا شیخ بیان کر . و ہنار . حضرت شیخ جواب
 بو بندہ ہنار . ہر طرزی کو موجب جفظا شرف و ناموسا داعی
 بیت . دوی مادہ بی دا . تو وکیل . و ماڈونی . زین پس ہیج حاجت
 عرا جماداعی نہ . جاوا بفکر اخو دزانی عمل بکہ . عزیزم والسلام .
 الداعی محمد صدیق . وختی او جواب بہ ہات . ملاحسن رڈی . روزا
 پاشتر ہانہ رزگہ . ملاحسن گوت . اگر تو رڈ لالی شیخی خاطر
 جمع بی . آرزوی رڈ لالی سوتو خاطر جمع . کو ز خبری من در
 نا کویت بندہ گوت مادام ویہ . اوہ ام ہردو وکیلین . ازہو سلاسا
 سوتو دزائم . طاہر آغا و علی افندی پائیلانی دگل خو بیت بیچتہ
 نہری . سرمرفدی سید طہ . داشیخ . وی غنوبکت . اگر سوتو

رکا لا فریاست و درایت و جبار تا امثالی هنگو ژوان فتو حایت
 مسرت انگیز زیده تر هیه و فقمم آله آمین الدبای صدیق
 بیجینه سرنجخی حالی سوتو. وختی سوتو چو هوره ماری. ملاحسن
 شوکی. کو کاتبی وی بو. و فاضی د و سکانی و هوره ماری
 بو. هناربه لالی طاهر آغای گوری وختی ملاحسن
 هاته لالی طاهر آغا. گوت سوتو آغا از هناربه خزمت
 هنگو تواد آغایی سری مه می عشرتا دو سکیزی. و تو
 اعضای حکومتا گوری خزماتی. و دوستی. بورور کی هویه.
 نو که تدبیرا مه جیه. و أم چه بکین. چا که. طاهر آغا مرووکی
 تیگشده. گوته ملاحسن هندی از ملاحظه دکم. نو که بسوتو.
 ژ غیر ری راضی کرنا شیخ محمد صدیق. چه ری آمانه. چونکو
 شری وی. دگل تتو. و دگل خلا میت شیخی. و کشتناسوره
 چاوش دگل دوازده خلا مان معلوی می مقاماتان بو. حکومت
 طرفداری شیخیه. بس نو که لازمه دلی شیخی بته خوشکرن.
 ملاحسن گوت بلی. و به وکی دفتر موی. از ری و تو دزائم.
 آمازانم. ریکا دلخو شکرنا شیخی دی جاوایت. طاهر آغا گوت.
 حقیقه بزخته. آما اگر ممکن بیت تو پشی بیجه رزگه لالی
 ملاسمید روی به پرسی ممکنه. کو او رپککپی بو. ته بیریت.
 ملاحسن ژ لالی طاهر آغا گراوه قصدا لالی بنده کر. خو گهانده.
 گندی هیشی. و عشرتاریکاتی گندی مسیحیانه. ساعتکی دوره رزگه.
 شوی ملاحسن لوی در پی ما. صبئی زو. مه دیت مرووکی نصرانی.
 ژ هیشی هاته لالی مه. گوت حزد کم ملاسمید بتی به نیم. وختی
 بنده دیت. گوت ملای سوتوله مالان رونشیه. دیریت قوی
 حزد کم بهیمه لالی ملاسمید. چند خبر هنه عرض بکم. آما نوی ریم
 بهیم. ژ بز فراوان نکو من بکرن. بنده ری ده خلام دگل
 نصرانی هارن. من گوت هرن ملاحسن ژ هیشی سلامتی بیته
 ایره. مؤیلک ژ سری ملاحسن بکوت هنگو همیان. دی کته

نیوساعت ما بو . بو مَغرِ پی . وی ساعتی صدمیر . زهر عشیر تکی
 بیست و پینج میز مه هئار نه گری پیش نیروه کی گندی سوتو .
 بنده و تو تنبیه لوآن کز کو کس چه تفنگان نه هاویریت . و
 هجوم نکن حتی صبه از یخو تبیم . اگر اوشوه سوتو حلات .
 جو . چاکه . اگر نه دی دوره لگندی دین نا هیلین کس
 در کویت . وی شوی خفیت سوتو لئاو ریکانی هیون . خبردانه
 سوتو . کووی کردی قوتکی و تو هاتیه رزگه . م عشیر تی . م
 حکو متی . کو ای پدی . تو نشی له نیروه رو نبی . وی شوی
 سوتو حلات جو هوره ماری . دگل سپیدی ام بیت مای لرزگه
 جوین گهشتینه بیت چو به گری پیش نیروه کی . مه پیکوه
 دوره لگندی دا . وشیلکیت تفنگان کر نه . گنای . چه
 دنگ رگندی نهات . هیدی هیدی خلام پارسته گندی .
 زاین جو له . کس تیلدا یه . ام ری چوینه گندی . مه گونه
 تو . وی جاری نوبتا یه . تولا جو . واکه . نتو . و مرویت
 وی آگر بردانه قصریت نیرو کی گندھی سوت . وختی تری
 بولشکر چورزان . باریت تری اینان بورزگه . هوستان
 دست کر به چیکرنا قصری . روزا پاشتر . صدمیر مه لرزگه
 هیلان سیصد میر دگل احمد بگی بره سوزی کو ییل بو ز
 چاوشیت خلاصیت شیخ محمد صدیق مه هئار نه سرگندی بیر .
 وگندی چی . نیس نالان کرن . ویزی وان وهیستریت وان .
 همی اینان . هاتنه رزگه . و مه گاغذ بو شیخی هئار کو الحمد لله
 سایه هئا اجدادی عالی نرادی حضرتی شیخ ارواحنا فداءه بالکمال
 موقیت گهشتینه رزگه . ولد و ییل غلبه و مظفریت
 با حصول . هر رام و أخذ انتقام از دشمنی بد انجام دکار دایه .
 و کیفیتا حال هو به دام ظله المالی آمین بنده سعید شیخ
 گلک کیفخوش بو . تبریکا فتوحاتیت مه بو مه
 شرف اصدار فر مو . نویسی بو . ذاتا دایمی امیدا داعی

عقلی من . دی عمل برآیا نه کم . واهلی مجلسی ری همیان گون
 الحق راثیادی رهمیان مناسب تر . وبقایده تره . شیخ فرموس
 مادام رآیا نه رهمیان مناسب تر بو . از حزدکم تو زحمتی بکیشی
 بچیہ رزگه لک مرویت من بی حتی قصر تمام دبیت . و بی
 رآیا نه کس چه حرکتی نکت . هندی بنده رجا کر وظیفما من نیه .
 انا شیخ میجت تیز بو . خلاصه . چارصد میر بطرزی بنده
 گوئیو . وده جندرمه حازر کرن . تسلیم بنده کرن . بنده عرض شیخ
 کر . حزدکم شهاب الدین خوارزای شیخ . وملا موسی کاتب
 شیخ . وقطاس آغا وکیل خرجی شیخ اؤهر سیکه ری پهن .
 شیخ امر فرمو . اوه بو چنه . لازم نیه مادام مکو تو چوی کسی
 دی حاجت نیه . بنده گوت . کاریتی گران دبیت گلک میلی خو
 بدنه بن . اگر نه ملی بیکی بتنی دی دیندا شکیت . اؤه شولکی
 مزنه . گلک خز مت هنه . اگر همی خز متان یک بکت فکرا
 وی دی شوش بیت . شول دی آؤز بیت . شهاب الدین
 چو نکو خوارزای حضرتی شیخه سهم وصیانتا وی زیده تره
 لازمه اوبهیت . بو قومانداریا خلایمان . وملا موسی لازمه بو
 کاغذ نویسن . ومشورت کرنا اموران . وقطاس آغا لازمه بو دانا
 ارزاقی خلایمان . وجا کرنا حاصلاتی . اگر وانه همیان بنده بکت
 فکری پارچه پارچه بیت حلالاً مشکلا نان نشیت بکت . دیسا
 همی اهلی مجلسی تصدیق کرن . گون و تو به وکی ملاسمید دیریت .
 شیخ ری تصدیق کر . دیسا آفرین گوت . وأم هنار بن .
 شوی جوینه . مزره . و بیگوز . روزا باشی جوینه . شیواهرکی .
 روزا پاشتر جوینه دری . وی شوی پینجه میر دست براری . مه
 هنار نه جیای هندای پرامیزی . کوسرحدی ریکانی . وهرکیان .
 ودوسکیانه . چو نکو اگر اوجیا بهیته گرتن کس نشیت بجیته
 لای ریکانی . دگل سپیدی أم رابو بن . یک منزل مه هارو .
 نه رونشتین حتی گهشتینه رزگه . وختی أم کهشتینه ویدری

شولا اشقیانه . لایق نیه بو مَرِ نانا تپاشان و شرفا حضرتی
 مولای بنده گان . تلطیفا عبدا رحیم آغا و اَمّا چاکه . اُمّادوی
 اثنای دا . وختی موفّقینا سوتو . زحمته کو فایده بدت بو مقصودا .
 و اگر فایده بدت زئی . دَرَنگ دی بیت . و بیانا احوالی وی بو
 وایان و محکوم کرناوی له حکومتی البته لازمه . و شرطی اوله .
 بی اوهند بتی زئی کافی نیه دردی مه درمان ناکت . نهایت .
 حکومت دی وی جسکت باشی مدتی . گللک پاره دی
 زوی ورگریت . ووی بردت . هنگی سوتو دی خوزرت تریت .
 و شولامه دی آسی تریت . بنده هو مناسب دزانت . اولالا
 بیانا حالی وی بو حکومتی . پاتی تخصیلا امری رسمی و داناده
 جندرمه . بو تمیرا قسرا رزگه . و اقرارا اتوله حکومتی کو
 گندی رزگه . و قسرا رزگه من فروتنه شیخ محمد صدیق .
 و حکومت رخصت بدت کو شیخ بو محافظا گندی مرویت
 خوبسلاج دایته رزگه هنگی هر واقعه یکی بقومیت . سوچ
 بو شیخ نیه . بو سوتوبه . و دیواریت گللک جاله بو قائم مقامی
 گوزی . و قائم مقامی آمیدی بهترین . دل وان جاله خوش کن
 و نو کو درحق شیخ دایمی بجا کی . و درحق سوتو بخوابی . بنولسن .
 و چار صد میران . صد شمد نیان . صد گردی . صد هرکی . صد مزوری
 کو اوه خو بمحو بیت نه دزانن . دگل تتو ریکه رزگه حتی
 قصر تام دیت . جندرمه . و هوستا لمر قصری بن . اوان میرانه .
 هر شوی بچه سرگندکی دوسکانی . هنگی هم عشیرتی دی تولا
 مه بیت . هم حکومتی . و مقصودا شیخ کو تصرفا ریکانی به اوزی
 دی حاصل بیت . و هر چار عشیرت زئی دی بنه دزمن دگل سوتو .
 ایدی نه او . ونه اولادی وی ز دستی وان چار عشیرتانه
 راحت ناین . وختی بنده هو ترتیب بیان کر . شیخ و فوکیف
 خوش بو . و فوکئی . ممکن بو . مریشکل به هسی بران بجینه دوی وی
 شیخ محمد صدیق گوت آفرین ملاسمید رأیا نه ز همیان چیر کونه

چاوا صلاح دینن. هندکان گوتن دی لشکرکی مزن رُعشیرتان
 درست کین چینه سروی همیان بر پیننه وه. هندکان گوتن صلاح
 اوه به احوالی دی بتای بو والی وان. ووالی موصلی بهیته بیان کرن
 وله حکومتی بهیته محکوم کرن. و بدستی حکومتی بهیته تریه کرن.
 وهندکان گوتن. چاکه حضرتی شیخ عبدالرحیم آغا تلطیف بکت.
 اوز مالا مافی به. مایینا وان و مالا میری دایی نخوشه. هنگی
 اوتتو دی بنه یلک درُ منی رُدروه. وناودا. کویدا بون. دی
 پریشان بیت. هندکان گوتن دی زُدان یینه گندیت وان.
 وچینه سرریکیت کاروانیت وان. ناهیلین راحت بیت حتی بتای
 تولا خودکینه وه. خلاصه هر یکی رأیل گوت. بنده حقیر
 ملا سید له مجلسی حازر بو. له مدرسه بو درسا فقیان دگوت
 خلاصه هات گوت شیخ نه خوازیت. بنده چو حضورا شیخ فرمو
 تو چاوا صلاح دزاتی بو. تولا سوره جاوش و خلا مان. بنده گوت. از
 ملا مه. تازه جا حیل شولیت سیاسی بزاتم. من نه گلک بلکی بیچل
 ری تیکلیا اموریت دنیایی نکره به. و آه بیت حازر همی عقلمدارن.
 مزین شول دینی نه. اوان البته رُ بنده چتر دزائن. شیخ فرمو و به
 وکی دیری اُما از حز دم توری رایانخو بیان کی چه چال چه خراب.
 چونکو وانه همیان رایانخو بیان کرینه. بنده گوت. زهمی رُ بیان
 کیشل مقبولی نظر مبارکی حضرتی روحنا فداء بو به. شیخ فرمو
 هبشتا من چه اظهار نکره حتی توری رایانخو دیری. بنده
 گوت. خواهش دم بزاتم. رأیت وان چنه دا اگر موافق فکرا
 بنده بن تصدیق بکم. اگر موافق نبون هنگی بقدر عقلی ناقصی خو
 بنده ری دی تشتکی عرضی حضورا مبارک کت. شیخ رأیت
 مجلسی کت کت حکایت کرن. گوت اوه تنه رأیت وان. بزاتم
 کا تو دی چه بیروی. بنده گوت. رأیالشکرکی عشیرتی بی اطلاعی
 و بی تیکلیا دستی حکومتی خرابه. حرکاتیت خود سرانه. دومای
 باعی خسارت. وندامتی به. نژده کرن. و کاروان شلاندن ری

به . هجوم بکینه رزگه . سوره چاوش و خلاصیت شیخی بکرین
 ونهیلین قصارزگه تمام بکن . هونگ چاوا مناسب دزان .
 همیان گوتن آم همی لسر رثیا آغا حازرین . چونکو مادام قصرا
 رزگه تمام بو . آم دی محو بین بس بو مه شر صلاح تره دا اگر محو
 دبین . بشرف و ناموس محو بین . نه برزیلی . و بی ناموسی .
 خلاصه دگل سیدی نه صدمیر دوسکی وهوره ماری هجوم
 کرنه سررزگه . وی روزی تتو و مر و ویت خو چو بو نه آمیدی .
 کو . مالیت خو بیژنه رزگه . سوره چاوش دگل بیست خلامان
 حازر بو . قصرزی درست نبو بو . ساعتکی شر کرن . ز همی
 قراغان لشکری سو تو . دَوَرَه لوان دا . سوره و خلاصیت خو .
 چونه خایکی . اؤغانی بو شتری چال نبو . مر و ویت سو تو گشته
 بن دواریت خانی . دگل ککان دا . سوره دوسی مر و ویت
 سو تو کشتن . اُما فایده نبو . ز همتی رخان آگر بردانه خان
 سوره دگل دوازده خلامان ها نه سخن . حتی شیاز شر کرن .
 و چکیت خوندان . حاوت خلامان . امان خواستن . در کون .
 سو تو گوته وان حاوانان چکیت خو بدن . هر نه یلک شیخی خو .
 بیرنه وی . جار کیدی خیالاجی ریکانی نکت . حتی کوزگی
 مالا میری مایه . ممکن نیه کس به راحتی تصرفی دوشیرنا ریکانی
 دابکت . او حاوت خلام هاتن . رؤس . بی چک . کریت .
 شرمینده . همی متحیر مان گوتن . اوه جه حاله . وان روی
 حالی خو بستهای حکایت کرن وختی وان حاوت
 خلامان حکا بیستا حالی خو بو شیخ محمد صدیق بیان
 کرن . شیخ غایت عاجز بو . ز دُو جهْتان . یک اوه بو .
 گتم . و برنجی ریکانی نهاته دستی وی پیدی اوه بو ررز و
 بی ناموسیکی مزه هاته وی . شیخ کَوته فکر تولا وی واقعی .
 همی مزیت خو حازر کرن . و مشورت بو ان کر . گوت . هونگ

بون . سوتو . لاحظہ کر . اگر . قصرا رزگہ بوی طرزوی تمام
 بسیت . ودستی شیخی بکوی تہ ناوری کانی . هنگی قوتانتو .
 دی گتہ دَرَجہ بکی . ایدی نثیت برامبرینا وی بکت . پاشی بو
 آغایت هوره ماری طنگاوی بکی مزن دی پیدا بیت . چو نکو
 ریکا . کاروان هوره ماریان بولای موصلی . آگری . آمیدی .
 ایناوری کانی دجیت . سوتو همی دوستکانی . وهوره ماری گازی
 کرن . گو تہ وان . هونگ دزان نتوی ریکانی جاوا درمنی مہ .
 گون بلی آغا . چال دزاین . گوت . هونگ دزان شیخ محمد
 صدیق جاوا خوڑت . وطعمکارہ . گون بلی آغا . گوت . هونگ
 دزان اگر قصرا رزگہ لروی اساسی تام بہ بیت . و شیخ
 دگل نتمتفق بہ بیت . جی دوستکانی وهوره ماری دی کوی تہ
 محاصره . ام هنگی لازمہ بہ بسینہ جو بیت تو . اگر نہ نازین .
 همیان بیکوہ گون بلی آغا دزاین . وہ وزیدہ ترہ . سوتو گو تہ
 ماتنی خو . بس مادام هونگ وانہ همیان تصدیق دکن . هونگ
 بوچی تدبیر اگر تننا پیشیا وانہ ناکن . نوکہ ام دما بینا مریسی .
 وزینہی دایتہ . و مرن نیز بک ترہ . بس یان هونگ تدبیری
 بکن . و از دی تابعی فکرا هنگویم . یان از بکم هونگ
 موافقی گوننا من عمل بکن . همیان گون . حتی وجودا ذاتی آغا
 حازرہ . کس زہم خدان رُئی نیسہ هر ریکی آغابفر موت .
 وظیفامہ اطاعتہ . سوتو گوت . مادام کو هونگ هو مطیع بن
 قرار بیت از وجودا خودای مصلحتا حالی هنگو بکم .
 آولا گوت ای ملت هونگ دزان اگر از تنزل بو شیخ محمد
 صدیق بکم . فقط گندکی هنگو بدمه وی . اودی گلک رُمن
 ممنون بیت . و احتراماً من گلک دی رُاحتر اما تو زیدہ تربیت .
 همیان گون باورد کین . وہ وکی آغا دفر موت . سوتو گوت . بس
 هر چی بکم . بو خاترا هنگویہ . بو خونہ . فکرا من نوکہ اوه

شولاوی از بدمه چیکرن تو شولاوی لویدری پیچک تأخیر
 بکه . وختیکو خبری شیخ گهشته قائم مقام . گلک کیفخوش
 بو . موافقی مقصودا شیخ عمل کر . گونه تتو . ریککی قاهم تر .
 و بسنای تر . من بو ته ملاحظه کر به . اگرچی لیره زئی شولا
 ته ممکن دیت اُمتا ولایتا موصلی شولان پیچک تأخیر دکت .
 حتی نتیجه در دکویت . مر و گلک عاجز دیت . ولایتاوانی .
 زوتر اجرا آنان دکن . و ولایتاوانی هرچی هیه در دستی شیخ
 محمد صدیق د! به . هرچی حز بکت دکت . آزد بیرم اگر تو .
 و برایت خو . و چند معتبریت عشرتا ریککانی بچنه نهری لالی
 شیخ محمد صدیق شولا هنگودی زوترچی بیت . دم عشیرتی
 دم حکومتی زاتی شیخ شریک و پشتیوان بیت بو هنگو جیره .
 و پشسا سوتو . دی شکیت . خلاصه تورازی کر . و ز قائم مقام
 ممنون بو . کو ریککی هو نیشاوی دا . تتو دگل بران
 و معتبر ان هانه نهری . نیچیری شیخ هانه داوا وی
 وختی تتو هانه لالی شیخ محمد صدیق . گلک احترامای
 گرت . و ممنون کر . شیخ ز پاره نیان لوزمان لوس تر بو . بهر
 طرزکی دلی تتو رازی کر . گونه تتو جی قصرارزگه بفروشه
 من . آزدی قصری تمام خراب کم جارکی دی ز تو دی مزین تر .
 و قاهیم تر چیکم . ویست خلاصیت خو . دی دانسیسه لالی ته .
 و صد تفنگ . مارتین . و سوزنی . دی دمه مر و ویت ته . و ز
 طرفی حکومتی زئی امرکی خصوصی بو محافظانه . دی دمه
 تحصیل کرن . و بدل و هیه مزینیت ریککانی دهبیکناحاصلاتی
 خو . هر سال بدنه من . تتو گوت . هر امری شیخ بفر موت .
 من قبوله . خلاصه و تو معملا خو گر بدان . و تتو خلالت کر .
 و سورّه چاوش . دگل بیست خلاصیت بر آزه . دگل تتو هزارنه .
 ناؤریکانیان . قصرا رزگه ز بن خراب کرن . هوستا هزارن
 دست کرن . به چیکر نا قصری . تبقیبت بنی نیز یکی تمام بوئی

دین. کو نشکی موجی اہیتی واقع نبوہ چند غلامیت سوتو.
 وتو. پشتا گندی لسر مثلیا دزیا رزان. دوسی ساعتان
 شرکرن. وزیک وہ بون. ودویان سی مرو ہاتینہ بریندار
 کرن. هنگی تو مشول نابی. اوه من گوہہ تہ. قبول دکی کیفا
 تہ. قبول ری نکسی کیفا تہ وختی ضابطی ہوگوت. ہی
 متی گوہہ سوتو. ام مالاخو خراب ناکین بشری دولتان
 زمہ زیدتہ. اگر شری عشیر تانہ. ام ہی حازرن. خوبوہ.
 بدینہ کشتن. اما لای حکومتی بہ ممکن نایت. خلاصہ
 سوتو قبول کر. لشکری خو پاشوہ یز. ضابطی گلک پارہ
 رستو. وز گرت. ومنتکی مزن ری دانا سروسو کومن
 شولانہ بسنای چیکر... وگوہہ نتوزی صلاحا. حالی تہ
 اوه بہ تومال وعیال. وخرمیت خوہیان نقل کیہ مرکزی
 قضا آمیدی. خبر بدیہ ولایتی. وبابی عالی لہ استنبولی. و
 مندوریت. ومظلو میتاخو. بوہی مقاماتیت لازمہ. بروجہ تفصیل
 بیان بکی. بلکو حکومت تہ محافظہ بکت اگر نہ تو نشی خو ز
 ظلما آغایت ہورہ ماریان حفظ بکی. وام ہی دی بوہ شہادی
 دین. خلاصہ نتوزی قائم و ممنون کر. و ملاوی. ومرویت وی
 ہی دگل خویر نہ آمیدی. وگلک پارہ ز نتوزی قازانج کر.
 چونکو لنا وکردان متلکی مشہورہیہ. رؤہی خرتلین.
 خوشیا وان اوه کلشن مشہ بن وختی تو بمر ویت خودہ.
 جو آمیدی. جی ریکانی بی خدان ما. شیخ محمد صدیق ری.
 خرتلکی مزن بو. جی ریکانی ری. کلشن کی گلک خوش.
 وقلو بو طما جانی شیخ گلک غالب بو. فکر اخو کر.
 کو بطرزکی سنای جی ریکانہ بینتہ بن دستی خو. کاغذ
 بحرمانہ دگل دوسی سرو ویت معتبر وزانا وچند پارہ بو
 قائم مقامی آمیدی ہنارن. کو آواز خواہش دکم. تو وتو چیکی.
 تو محتاجی. من بہ بیت. بہیتہ ایرہ. آزدگل وی بہ آخوم.

قصری رُونَا بون . تتو و خلا مان شیلکیت تفتگان لدویب کر نه
لشکری سوتو . وی دفی بیست و چار کس تمام کرن . دیسا لشکری
سوتو رُ قصری دانه باش . چرپه زئی فایده نکر . سوتو گازی
کره تتو . هنگی دی چم ته محوکم . اوه نوکه دی چرپه بران چیکم .
ایدی تو نشی وی بسوزی . دوامی هیه .

تتو جوابا وی دا . گازی کر . مین بانی ته گا . چرپی
داران فایده نکیز حتی تو چرپی بران دِگهینیَه قصری .
گلک دی دور کِشیت . بلکه حتی هنگی خدی بومه چاره یکی .
یکت . دَسْتکِرِن بچیکرنا چرپیو . بران اُما وکی چرپی
داران سنای نبو . دوی مابینی دا . خبر گشته حکومتا آمیدی کو
اوه دوازده روزه لشکری سوتو لسرقصرا تتریه . و نتو دگل
مرویت خو . دمحاصره دایه . قائم مقامی آمیدی ضابطی
جندرمان دگل بیست جندرمان هِنَا زنه رزگه . کو بهر طرزی
دبیت لشکری سوتو رُسرتو دفع بکن . ضابط و جندرمه هانته
رزگه دیتن قلّه بِالکِکی مزن لسرزگه . فکر کرن کو اوشوله
بتندی چی نایبیت . به تدبیر و حکیمانه دی ممکن بیت چونکو
گلک مرو هاتبونه کشتن . به بیست جندرمه بشردفع کرن . اَنَدَبُو .
و به هیوی قبول کرن زئی رُغلی دوربو . ضابط گوته سوتو . اَز
هاتیمه مخصوص بیرمه ته کو از حیز ناگر مالا ته خراب بیست .
چونکو تو آغا یکی خاندان و معتبری . اوه هنده روزه ته او
لشکره اینا به سرجی ریکانی . شری دکی دنگ گشتیه ولایتا
مو صلی . والی خبر دایه قائم مقامی آمیدی مین تشکی هو زانیه .
تحقیقا مادّه بکه . اگر راسته زو خبر بده مین . داخبر بدمه والی
وانی عسکری شاهانه روانی به هنیریت بو سرعشیرتاسوتو . و رُ
ولایتامو صلی زئی دو تابور عسکر دگل دو طوپان دی هین بوتربیا
سوتو . و محافظا تتر . ما دامکه هویه صلاحا . حالی ته اوه به ییل
ساعت اول وی جمعی بلاؤ یکی . اُم رُی دی جوابا والی مو صلی

گون در کوه رُناو ملتی مه . رُاؤرو باش قبول نا کین . هونگ
 هات وچونا . ریکانی بکن . حیوگوت . أم دی هین . وهنگو
 بنشکی زانین وختی حیو هوگوت . تتودری مارتینی . دالای
 حیو . فیشکک لوی خسار کر . لوی دری حیو کشت . و خلاصیت
 حیورنی هندل کشتن . وهندل حلاتن چونه نیز وکی گندی
 سوتو . کوما یینا نیروکی . وززگه دوساعت کیتره . روزا باشی
 سوتو همی عشرتا دوسکانی وهوره ماری جا کرن . گوت دی جم
 مالا میکا ٹیل آغای ریکانی بیچارکی بر پشته وه . وچی ریکانی
 بتامی زوت کم . بو تولا . حیو . همیان گون أم حازرین . تو
 چاوا اوردفوموی تجاوزی رُا امری جناهی آغانا کین . البته تولا
 برای آغای سربه همیان لازمه بی گوتنا آغا واجبه أم شو وروز
 به خبتین له تولا حیو . خلاصه . سوتو دگل لشکری خواهاته
 سرگندی رزگه . دست کرن بشری . مرویت تتو کیم یون
 نشیان رُ دروه ستر بکن . خواهار یته قصراتو . دقصریدا شر
 دگل لشکری سوتو کرن . کونته مُخاصره . لشکری سوتو
 هجوم دکرنه . دری قصری تتولسر تیر اُننازا . هندای دری
 روتشتبو . هر جاری چار یینج رُوان دکشتن . و ددا نه باش .
 سوتو گوت . هونایت لازمه بچر به بچینه بن قصری . چند داریت
 له گندی رزگه همی برین قدقد کرن . و کر نه چر به چون بو بن
 قصری . شوی ساعت چارو یینج چر به گهاند نه قصری . هندل
 مرویت لشکری له سر چر به چونه سر بانی قصری . مرویت
 تتو طنکاوبون . تتوگوت . هیچ نه ترسن میر بو روز کی هونه .
 گرن . کشتن . ریکا میرانه . صبر کن نوکه دی وان بلا و کم .
 تتو چار یینج حلیف دناو نفتی هلیپشان . بسری جلان وه کرن
 دریر کر نه ناو چر به . آگر بردا چر به . سواندیت قصری همی
 بر یون نه دسوتن . وختی گُرنا آگری رُچر به بلندبو . همی فراغیت

(حکایتا سوتو و تاتو)

سوتو آغای عشیرتا دوسکانی زگندی هوره ماری . ز
اوجاغا ما لامیری به . تو آغای عشیرتا ریکانی زگندی رزگه .
ز ما لامیکائیل آغابو . عشیرتا ریکانی ز زمانی قدیم حتی نوکه .
دایمی زیر دستی آغایت هوره ماریا بونه . وز مانی سوتو آغا
زیده تر کۆتیه پن دستی هوره ماریان . وسوتو . و کوریت وی .
و برایت وی . و همی مزیت او جاغا وی گلک ظلم و تمدای له
ریکا نیان کرن . زیده عاجز کرن . ایدی طاقنا تخملی تا .
تو نازه باحیل بو . مرووکی گلک جوربو . دناو آغایت
ریکانیان دا . کتک وی میدا نه بو بو . جیدی غیرتاوی
تخملا ظلما هوره ماریان نکر گونه برایت خو . تمو . وهادی .
و رسول . هرسی روی مزین تر بون . . . از وی هنگو قبول
ناکم . خو . ددستی سوتو دا . ناکه جو . بومه مرین خوشتره .
ز زینا هو . از بتوفیقا خدی . پنجه خو . دی دمه بر پنجه
سوتو . چه مرم . چه مام . برایت وی . و ملتی وی گوتن تو
چاوا مناسب دزانی . ز خبری ته در ناکوین . اما ام دی
مخوبین مه طاقنا هوره ماریان نه . توگوت . بلا محو بین
هیچ خبریه . اگر غالب بوین . آوه مه حتی قیامتی ناو . و ناموس .
قازنجکر . و اگر مغلوب بوین دی مرین . و راحت بین . بهر طریزی
بیت از گلک رازینه . خلاصه همین قرار ایثانه سر درمنیا
دگل هوره ماریان . روزکی . و توفوس حیو برای سوتو .
دبسالرا عادتی خواها نه گندیت ریکانی دست کر . به خوزنی .
و نشت ستاندنی . تو . و تو . دگل ده مرووان چونه نک حیو

هه موو خزمه کانی خۆم بینه، مردن برپاری خودایه . رپنگای هه مووانه . گوتی :
 ئوسمان ، تیلی ، خزمه تیگی چاکی ته تو بکن . ئهوا من ده مرم ، ته تو
 برا گه وری ئیوهیه . هیچ کاتیگ له قسهی ئه و ده ر نه چن . هه موویان گوتییان :
 باشه . هه ر برپاریگ ئاغا بفرمیت . به گیان و دل ئیمه په سه ندی ده که یین .
 شه و خانویه کی جودایان دا به ته تو و ته مو . کاتی نووستن . سوتو ئوسمان و
 تیگی بانگ کرد . ئه و کاته پئ یانی گوت . من ساغم من ئهم شتەم له بیردایه .
 شه وانیش به هیواشی رویشتن و چه ند پیاویان پیویست بوو له گه ل خویان برد و
 رویشتن بۆ خانوه که ی ته تو و ته مو . هه ردوکیان له خه ودا کوشت . و پیاوه کانیان
 چه ک کرد . سوتو هه لسا وگوتی سویاس بو خودا که من دوژمنه که ی خۆم له ناو برد
 و تو له ی خۆم کرده وه و من به سه لامه تی مامه وه . والسلام .

Kitêbxane Hawarê

کتابخانه ههوارێ

Hêjimar

هه‌جار

5

5

نۆڤه‌ڕێن ئازێدیسان

NIVÊJÊN ÊZIDIYAN

Zerdest: Di cihanê de riyeke,
ew jî riya rastiye ye.

دوهمه‌نجی ده‌ری که 'اوژی ری باراستی بی به : زردشت

QUATRE PRIÈRES AUTHENTIQUES,
INÉDITES DES KURDES YÉZIDIS.

Çapxane Tereqî مطبعة الترقی

ŞAM - 1933

دمشق ۱۹۳۳

KURDOLOGIA PUBLICATIONS NO.8 - 1988

ئەوا سالىڭكە شەو دەزانىت چەند سوۋدى بە دەست كەوتە . جياۋازى لە نىۋان شەو
 و كرمانجىكدا نىيە لاي پىياۋەكانى شىخ . لە بەر شەۋى كە شىخ ئىيمە لە ناۋ دەبات .
 ئىيمە شاشت بېينەۋە چاك ترە . ئەگەر باۋەر ناكات . من كچەكەى خۇمىشى دەدەمى
 تا چاك باۋەر بكات . كە من لە دلەۋە شاشتىم دەۋى . مەلا خەسەن چوۋبوۋ لاي تەتۇ
 ھەر بەۋشىۋەيە بە تەتۇى گۈوت . ھەموۋى چوۋە مېشىكى تەتۇ ۋە ۋ پەسەندى كىرد .
 سوتۇ كچى خۇى دا بە تەتو . رۇزىك تەتۇ بىيانۋىەكى پەيدا كرد ھەموۋ چەكەكانى
 لە پىياۋەكانى شىخ محمد سىدىق ۋەرگرت . ۋ پىياۋەكانى بى چەك قاۋودا . ھاتنە لاي
 شىخ . شىخ زۇر دلەنگە بوۋ . بەلام كەلكى نە بوۋ . چونكە سوتۇ ۋ تەتۇ بە تەۋاى
 رىك كەۋتەبوۋن . ۋ شىخى بارزانىش دوزمىنى شىخ محمد سىدىق بوۋ . سوتۇ ۋ تەتۇ
 پىكەۋە چوۋنە لاي شىخى بارزان ۋ بوۋنە پەيرەۋى شەۋ . دو سال بەم شىۋەيە تىپەرى .
 تەتۇ بە تەۋاۋى شاسودە خەيال بوۋ . پاشان شىخ محمد سىدىق مرد . ۋ شىخى بارزان
 لە حكومەتى عوسمانى ياخى بوۋ . شام شام ھۆ بۇ پىلانەكانى سوتۇ شامادە بوۋن .
 زانى كە ئىتر تەتۇ ھېچ پەشتىكى نەماۋە . ۋ سوتۇ سرنجى را كە ۋا چاكە لاي دەۋلە
 تىش تاۋانبارى بگەم . تا ھېچ رىڭكايەكى بوۋ نە مېنىتەۋە . لە پاشان لە ناۋى بېم .
 ھەۋالى نارد بوۋ تەتۇ . شەۋ ھەر سالىك شەۋەندە پارەى مەپ ۋ مالات دەداتە حكومەتە
 چ پىۋىست دەكات . ھەموۋ عەشیرەتى دۇسكى نىۋەى شەۋ نادەن . ئەمسال كاتى پەسز
 زماردن شازەلى رىڭكايان بىنىرپتە لاي ئىيمە تا كاربە دەستان دە رۇن . لە پاشان
 پەزەكانى خۇى بىباتەۋە . تەتۇيش ۋاى كرد . سوتۇ لە زېرەۋە ھەۋالى دا بە قايم
 مقامى شامىدى كە بەسەرھاتى تەتۇ ۋاىە . ھەر چەند شامۇزگارى دەكەم كۆيم پىئ
 لارات . نازانم چى بگەم لە ترسى دەۋلەت شازېرم تەمى ى بگەم . ئەگىنا تەمى
 كردى بۇ من لە شاۋ خواردنك شاسان ترە . قايم مقامى شامىدى . ۋ لامىكى كەلىك پىر سۇپاس
 ۋ مەمنوۋىيەتى بوۋ سوتۇ رەۋانە كرد . گۈۋتەۋى . تۇ شازادى ھەر كەسىك شەۋەندەى
 تۇسقالىك خىانەت لەكەل دەۋلەتى پايە بەرزى ئىسلامى دا بكات . تەمى ى بگەستە
 سوتۇ شاسودە خەيال بوۋ رۇزىكىيان خۇى نەخۇش خەست . كەۋتە نىۋ جىگا ، ھەۋالى بوۋ
 ھەموۋ دۇستان ۋ خزمەكان رەۋانە كرد . كە سوتۇ ۋەختى مردنىەتى . با ھەموۋ بىن
 تا لەۋە حتى مردنىدا شامادە بىن . مەلا خەسەن لاي بالىشەكەيەۋە دانىشتىبوۋ . يەك
 لە دۋاى يەك ياسىنى دە خۋىند . ھەموۋ ھۆزەكەى كۆ بېۋنەۋە ۋ بۇى دەگرىان .
 ھەۋالىيان بوۋ تەتۇيش نارد كە شەۋىش زاۋاى سوتۇيە با بىت ۋ كچەكەى سوتۇيش لە
 گەل خۇيدا بھىنىت . كە شەۋەتا شاغا خەرىكە دەمرى . نە ۋەكو جارىكى تر بە زىند
 ۋويەتى يەكتر نە بىن . تەتۇ ۋ ۋزەكەى ۋ براكەى " تەمۇ " لە گەل پىنج پىاۋدا
 چوۋنە نىۋەكى گۈندەكەى سوتۇ . ۋەختىك رۇيشتن تەماشايان كرد خەلك ھەموۋ بوۋ
 شاغا دەگرىن . تەتۇ ۋ تەمۇيش زۇر گرىبان . تەتۇ بانگى ھەلدا ؛ شاغا ، شاغا ،
 كەمىك چاۋوت بگەرەۋە . ھەموۋمان بە لىدای تۇ بىن . خۇزگى جارىكى تر تۇ لەم
 نەخۇشە ھەل بستاباى . بامن لەم دونىايە نە مايام . سوتۇ كەمىك چاۋى خۇى كردە
 ۋە ، شاھىكى ھەلكىشا . گۈۋتى : تەتۇ من مردومە . سۇپاس بوۋ خودا كە جارىكى تر

يەك سوتۇ تەنگاۋ دەكەن . تا پارەيەكى زۆرى شېخ دەخۇن، پاشان ، لە كۆتايىدا ،
 شام شام سوتۇ دەلاۋىنئەۋە تا پارەيەكى زۆرىش لەۋ دەخۇن . كەس بۇ كەس لە
 ناۋتايەن . بەندە وام بە چاك و پېۋىست رانى كە شېخ سوتۇ قبول بگات . ھېشتا
 كار لە دەستى دەرنەكەۋتېۋو . بە كورتى بەۋ شېۋەيە بۇ شېخ نووسى . و چۆنىەتى
 ھاتو چوو ووت و وئز كوردنمان لەگەل مەلا ھەسەندا بە درىزى بۇ ھەرزەتى شېخ روون كرده
 ۋە ۋەۋانە كرده . ھەرزەتى شېخ ۋامى بۇ بەندە ۋەۋانە كرده . ھەر شېۋەيەك كە
 دەبىتە ھۆى پاراستنى شەرف و شاپروى من ، لەۋ لايەنەۋە . تۇ جى گز و دەسەلانداری
 لە ئىستا بە دواۋە ھېچ پىۋىست بە لى پىرسىنەۋە لە من نىە . بە بېرى خۇت چۆن
 بە بەش دەزانى وا بگە . خۇشەۋىستم . . والسلام . دوعاخواز محمد سديق .
 ۋەختىك ئەۋ ۋامە گەيشت ، مەلا ھەسەنىش رۆزى پاشتر ھات بۇ رزگە . مەلا ھەسەن
 گوتتى : ئەگەر تۇ لە لايەن شېخەۋە دىنىيە ، منىش لە لايەن سوتۇ ۋە دىنىيە ،
 كە لە تەسى من دەرنىچىت . بەندە گوتتم كە واتە ئىمە ھەردوكمان جى گىرىن ،
 من ۋە ۋە پەرزەۋەندى سوتۇ دەزانم ، طاهر شاغا و ەلى شەفەنى پايلىنى لەگەل
 خۆى بىيات و پرواتە " نەھرى " بۇ سەر مەزارى سەيد طە ، تا كو شېخ لى ي بېورت
 ئەگەر سوتۇ شەۋە نەكات لە شەر دەجىت ، تۇ دەزانى لە لايەن دەۋلەتسەۋە
 تاۋاتبارە . مەلا ھەسەن گوتتى : ئەگەر تۇ دەزانى وا دروست دەبىت ، من وا
 دەكەم . منىش دىنىيەم كرده . شەۋىش چوو . بەۋ جۆرە بە سوتۇ گوت . سوتۇش پەسەندى
 كوردېۋو ، لەگەل طاهر شاغا و ەلى شەفەنى چوۋنە " نەھرى " . شېخ زۆر دلخۇش
 بوو . چۈنكە ھەمىشە مەبەستى شېخ شاردىكى ۋورد بولە نىۋدوو بەردى ۋە قدا . ئەۋ
 لە خەمى سوۋرە چاۋوشدا نەبوۋە ، ئەۋ پارەى دەۋىست . بە سوتۇ گوت : لە سەر
 خاترە طاهر شاغا و ەلى شەفەنى و لە بەر خاترى شەرفى مەزارى باپىرم من لە تۇ
 دەبوۋم ، لە كوشتن وگرتن . بەلام ھەتېۋەكەنى سوۋرە چاۋوش ھەزارن . ھەروەھا
 ھەتېۋەپىياۋەكەنى بۇ چارەن خۇبىنى ھەر يەككىيان سەد لىرەيە . ھەزار و سى سەد
 لىرە بىيات و بە خېر پرواتە مالى خۇى . سوتۇ پەسەندى كرده . دوو جەندرمە و
 ھەشت پىياۋى دا بە سوتۇ كە بېچىتە نىۋ دۇسكى و ھۆرە ماربەكان و ھەزار و سى سەد
 لىرە بۇ شېخ كۆ بگاتەۋە و بېھىت . بە كورتى رۆيشت ، ولە سى ھەزار لىرە زۆر
 تىرى دا بە سەر ھۆزى دۇسكى و ھۆرە ماربىدا و لى يانى ۋەرگرت و ھەزار و سى سەدى
 دا بە شېخ و شەۋى تىرىش بۇ خۇى ھەلگرت . كاتىك سوتۇ و سرنجى دا ، تى گەيشت
 كە ، ئەگەر تەتۇ ھاورى شېخ بىت ۋە ھەمىشە پىياۋەكەنى شېخ لى تەتۇ بن . حالسى
 ئەۋ تاخۇش دەبىت . سۇدىشى كەم دەبىت . گوتتى وا چاكە پىلانكى وا دا بنىم
 تەتۇ لە نىۋ بىم پاش سالىك كە شۇبىنى رىكەنى ھەموو كەۋتە دەستى شېخ و لە
 دەسكەۋتەكەنى رىكەنى كۆى كەرىش بەر تەتۇ ئەكەۋتە سوتۇ زانىكە ئەۋە دەھىنى
 تەۋ بلاۋىنىتەۋە . سوتۇ مەلا ھەسەنى شاردە لى تەتۇ كە پى ي بلى ھەرچى چووچوو .
 با بىت و من و ئەۋ پەيمانىك بېستىن . لە ئىستا بە دواۋە ، بىنە ھاورى و
 چارىكى تر زىان بە يەك نەگە ئىنن . شېخ محمد سديق ئەزە ھايە ، ھەردوكمان دەخوات .

خودا سرکه وتوتان کات . دوعاخواز سدیق با برؤینه سر باسی سوتؤ . وهختیک سوتؤ چوه هؤره ماری ، مهلا حسنه که نوسه ری بوو، وقازی دهسکی و هؤره ماریش بوو، شه ویکیان ره وانه ای لای طاهر شاعرای که وه ری کرد ، وه ختیک مهلا حسنه هاته لای طاهر شاعرا ، گوتی :

سوتو شاعرا منی نارده ته خزمه تسی ئیوه . تو اشد شاعرای و گه وه ری ئیمه هه موو عه شیرته دوسکیت و خزمنی شه ندامانی ده ولته تی گه وه ری ی . وه اوریتی بوؤ رۆژیکی وایه . ئیمتا چاره ی ئیمه چیه ، وئیمه چ بکه یین . باشه . طاهر شاعرا مرؤفیک تریگه یشته . گوتی به مهلا حسنه : ههر چه ند تماشا ده کم . شه مرؤ بوؤ سوتؤ جگه له رازی کردنی شیخ محمد سدیق ، هیچ ریگایه کی تر نه ماوه . چونکه شه ر کردنی له گه ل ته تو دا و له گه ل پیاوه کانی شیخ دا . و کوشتنی سووره چاوش و دوازه پیاویش هه موو لئ پسر اووان لئ ی به شاگا بوون . و حکومه تیش لایه نگیری شیخه ، که واته ئیمتا پیویسته دلئ شیخ خۆش بکریت . مهلا حسنه گوتی : به لئ وایه که ده فهرموی . منیش ههر وای ده زانم . ریگای دلخۆش کردنی شیخ چون ده بیته . طاهر شاعرا گوتی : له راستیدا ، سهخته ، به لام شه گهر بیته و تو بتوانی بچیته رزگه بوؤ لای مهلا سه مید و پرسیاری لئ بکه یته . له وه وایه ریگایه کت پئ بلیت . مهلا حسنه لای طاهر شاعرا گه رایه وه و به ره و لای من هات . خۆی گه یانده گوندی "هیشی" ی هؤزی ریگانی که گوندی فه له کانه . سه عاتیک له رزگه وه دووره . شه و له وی ماپوه وه . بیانی زوو بینیمان مرؤفیک فه له سه "هیشی" وه هاته لای ئیمه ، گوتی پیم خۆشه به ته نیا چاووم به مهلا سه مید بکه ویت وه ختی بنده ی بینی . گوتی مهلا که ی سوتو له مالی ئیمه دانیشته ده لئ رۆرم پئ خۆشه بیمه لای مهلا سه مید . چه ند هه والیک هه یه پئ یان رابگه ییم . به لام ناویترم بییم له بهر قهراوله کان ته وه کو بم کوژن . به نده ده بیام له گه ل فه له که ره وانه کرد . گوتم : به رۆن مهلا حسنه به سه لامه تی له "هیشی" وه به یینه ئیره مویه که له سه ری مهلا حسنه کمه بیته وه هه مووتان ده ده مه بهر مارتینی .

به کورتی ، پیاوه کان رۆیشتن . مهلا حسنه بیان هیئا ، دوو شه و مایه وه ، لای ئیمه هه موو ووت و ویزه کانهان کرد . به نده به مهلا حسنه م گوت : شه گهر چه زره تی شیخ سوتؤ قبول بکات و له کوشتنی ببوریت تو به لئین ده ده یته که سوتو به روانه خزمه تی شیخ گوتی به لئ ، به لام به مه رجیک سوتؤ دلنیا بیته له گیانی خۆی . به نده گوتم :

که واته تو برؤ بوؤ لای سوتو و به ته وای قسه ی له گه لدا بکه و به لئینی لئ وه ربگه ره . تا وه کو تو ده گه ریته وه ، منیش له گه ل چه زره تی شیخ دا په یوه ندی ده کم . بزانم رای شه و چیه . مهلا حسنه نمان نارده وه . بوؤ لای سوتو . به نده یسه ده ستم کرد به نامه نووسین و پرسیار و لام له گه ل شیخدا . له بهر شه وه ی من ره وشتی نوینه رانی عوسمانیه کانم ده زانی که هیچ وهختیک ووتار و کرداریان وه کو یه ک نیه . جگه له برژاندنی که باسی خۆیان هیچ مه به ستیکی تریان نیه . ئیمه ده مان زانی که ماوه -

* فه له : مسیحی

میشمک پارچه پارچه ده بیټ و ئیتر ناتوانیټ چاره سه ری گیر و گرفته کان بکات .
 دیساته وه هموو دانیشتوان رای منبیاں په سهند کردوگوتیاں وایه وه ک مولا
 سه مید ده لیت ، شیخیش په سندی کرد . دیسان شاهه رینی گوت . و ئیمه ی ره وانه
 کرد . شه وچوینه " موزره و بیگوز " روژی دواپی چوینه " دولی ههرکی " ،
 روژی پاشتر چوینه " ده ری " شه و شه و په نجا پیای هه لئزاردمان هه ناردنه چیا
 سه ری " پرامیزی " له سنووری پیکانیه کان و ههرکیه کان و دوسکیه گانه ، چونکه
 شه گهر شه و چیا په بگیردریټ که س ناتوانیټ . بجیته به ری پیکانیه کان له گه ل
 به یاتدا ئیمه هه لساين و توناخیک لیمان خوری . نه نیشتین تا گه یشتینه پرزگه .
 کاتیټ گه یشتنه شه و نیو ساعات ما بوو بو روژشاوا بوون ، شه و کاته سه د پیای
 له هه هوزیک بیست و پینج پیایمان ناردنه کرده گانی پیش " نیروه کی " گونده که ی
 سوتو . بونده تئ یا نم گه یاند که که س هیچ ته قه یه ک نه کات ، و هیرش نه به ن
 تا وه کو سه یینی که خوم دیم . شه گهر شه و شه و سوتو هه لات و چوو . شه و چاکه .
 شه گیتا شابلوقه ی گونده که ده ده یین نا یه لئین که سیک ده رکه ویت . شه و شه و سیخوری
 سوتو له ناو پیکانی هه بوون . هه و آلیان گه یاندنه سوتو که شه مجاره هیژیکی وا
 هاتوته پرزگه ، هه م هوزی و هه م ده ولته ی . که ئیتر تو نا توانیټ له " نیروه "
 دانیس . هه ر شه و شه و سوتو هه لات و چوه هوزره ماری ، له گه ل به یاندنا ئیمه ،
 شه وانده که له " پرزگه " مابوینه وه رویشتن و گه یشتینه شه وانده ی چوو بوونه کرده گانی
 به ر له " نیروه کی " . پیکه وه شابلوقه ی گونده که مان دا دامانه به ر شه قه ی تفهنگ ،
 هیچ ده نگیک له گونده که وه نه هات . نارام نارام پیایوه کان خزانه گونده که وه .
 زانیان چوله و که سی تیډا نیه ، ئیمه ییش چوینه گونده که وه . به ته تو مان گوت
 شه مجاره نوبه ی توبه . توله ی خوت بکه ره وه ، نه تو و پیایوه گانی شاگریان به ر دایه
 قه سه گانی نیروه کی ، گونده که هه مووی سوتو . وه ختی تری بوو . له شکره که چونه
 نیوره زه گانه وه . باره تری یان هیئا بو " رزگه " . ئوستاکان ده ستیان کرد به
 دروست کردنی قه سه که ، روژی پاش ، سه د پیایمان له پرزگه به جئ هیشت . سئ سه د
 پیایمان له گه ل شه حمه د به کی بره سوور ، که یه کیټ بوو له چاوشه گانی شیخ محمه د
 سدیق ، ناردنه سه ر گوندی " بیری " و گوندی چی . زور چاک تالانیان کرد و پان
 و هیتمره کانیاں هه موو هیئا . هاتنه پرزگه . و ئیمه کاغه زمان بو شیخ نووسی که
 سوپاس بو یه زدان و له زیر سایه ی شه جدادی به رز . نه ژادی حوزره تی شیخ گیانمان
 به فدای بی و به و په ری سه رکه و تنه وه گه یشتینه رزگه . و به ک له دوا یه ک سه ر
 گه وتن و پیروزیمان به به ده ست هیئانی شاواته کان و توله کردنه وه ییش له دوژمنی
 به د به خت ، له هاتنه بووندایه . و چونیته تی دوخ و بار وایه که باکرا . سایه تان
 به ر ده وام بیټ . شامین . بونده سه عید .
 بریاری نامه ی پیروزیبایی به هوی سه رکه و تنه کانمان نه وه بو مان ده ره هیئا بوو ،
 نووسیوی . له راستیدا هه میسه ئومیدی من له پیایو چالاک و هوشیار و زانیار و
 دلیری وه کو ئیوه به ده ست هیئانی زورتر له و سه رکه و تنسه شادی هیئهرانه یه .

پارە يەككى زۆرى لىق وەر دە گرتت و سازادى دە كات و شو كاتە سوتۇق ھارتر دە بېيت .
 و كارى شېمە يىش سەخت تر دە بېيت . بەندە وا بە باش دە زانم يەكەم باس كىردىسى
 سەرگۈزەشتى بۇ مىرى . لە پاشان وەرگرتنى بېرىرى رەسمى و دانى دە جەنترەمە .
 بۇ چاك كىردنە ھەي قەسرە كەي " رزگە " و بېرىار دانى تەتوو لە مىرى كەوا گۈندى
 رزگە و قەسرە كەي " رزگە " م فرۇشتو بە شېخ محمد سىدىق . و مىرىش رېنگا يدات
 كە شېخ بۇ پاراستنى گۈندەكە پىياوھە كانى خۇي بە چەكە ھە لە " رزگە " دابىتت .
 شو كاتە ھەر روودا ۋىك ، روو بدات . گوناھ بۇ شېخ نىھ ، بەلكو بۇ سوتۇق يە ،
 و دىبارى زۆر باش بۇ قائىمە قامى " گە ھەرى " و قائىمە قامى شامىدى بىنر ، نلىسان
 چاك خۇش بىگەن بە جورىك كە لە بارەي شېخە ھەمىشە بە چاكۋولە بارەي سوتوو
 بە خراپى ، بنووسن . و چوار سەد پىياوئىش : سەد شەمىدىنان ، سەد گىردى ، سەد ھەركى ،
 سەد مزورى ، لە وانەي خۇيان بە خۇشە وىستى تۇ دە زانى لە گەل تەتۇر ھە وانەي
 رزگە بگە تا قەسرە كە تەواو دە بېيت . جەنترەمە و شوستا لە سەر قەسرە كە بن ،
 پىياوھە كانىش ھەر شەوى ھىرىش بەرنە سەر گۈندىكى دوسكە كان شو كاتە تولى سەندە
 ھەمان ھەم مەشېرەتى دە بېيت ، ھەم دە ولتەتى . و وىستى شېخ كە دەست خستە سەر
 رىكانىيە ، شە وىش دېتە دى و ھەر چوار ھۆزە كە يىش دە بىنە دوزمن لە گەل سوتۇق و شېتر
 نە خۇي و نە نە ھە كانىش لە دەست شە و چوار ھۆزە شارام ناگىن . وختى بەندە
 بە و شېو يە راي خۇم دە رېرى شېخ وا خۇشحال بوو وا پىكەنى كە مرىشك بە ھەموو
 پەرە كانىھە دە چوۋە دە مېھە . شېخ محمد سىدىق گۈوتى شافەرىن مەلا سە عىد راي
 تۇ لە راي ھەموويان چاكتەر كەوتە مېشكى مەنە ، بە كوئېرەي راي تۇ دە كەم .
 دانىشتوان ھەموويان گۈوتىيان بە راستى بېرى شە لە ھەمووان شايستە تر و بە
 كەل ك ترە . شېخ فەرموى لە بەر شە ھەي راي تۇ لە ھەموويان باشتەر بوو . مەن پىم
 خۇشە تۇ زەھمەت بگىشيت و بىرۋىتە رزگە لاي پىياوھە كانى مەن بېت تا قەسرە كە تەواو
 دە بېت و بە بى بېرىرى تۇ كە سېك نە جولېتە ھەم چەندە بەندە نكام كىردە كەوا
 كارى مەن نىھ ، بەلام شېخ سوور تر بوو ، بە كورتى ، چوار سەد پىياو بەوشېو
 يە كە مەن گۈوتىوم و دە جەنترەمە يان شامادە كىرد و داىيانىانە دەستى مەنە ھە .
 بەندە پىشنىارم كىرد ، پىم خۇشە شەھاب الدىن خۇشكە زاي شېخ و مەلا موسى نوپەرى
 شېخ و قەتاس لىق پىرسراوى دارايى شېخ ، شە و سى كە سەيش بىن ، شېخ فەرمووى
 شە وانە بۇ چى ، پىيوست ناگەن ، چونكە كە تۇ چوۋىت شېتر كەس تر پىيوست ناگاتە
 بەندە گۈوتىم : كارى گران دە بېت زۆر كەس ملى خۇيان بدە نە بنى ، شە كىنا ملېك
 بە تەنيا لە زېرى دا دە شكىت . شە ھە كارىكى گە ۋرە يە گە لىك شېشى دە وىت . شە گەر
 ھەموو شېشە كان يە كىك شەنجامى بدات ، بېرى شالوز دە بېت . كارەكە شالوز دە بېتە
 شەھاب الدىن چونكە خۇشكە زاي ھەزەرتى شېخە ، سام رىزى شە و زۆر ترە ، پىيوستە
 شە و بېت بۇ سەر بەرشتى كىردى پىياوھە كان . و مەلا موسى پىيوستە بۇ نامە نووسىن ،
 و راي وىزى كار و بار . و قەتاس شامە پىيوستە بۇ دابەش كىردى شازووقسەي
 پىياوھە كان . و كو كىردنە ھەي دا ھاتە كان . شە گەر شە وانە ھەمووى بەندە بىكەم ،

نىكى كورە يىشى بەرگەوت . شىخ كەوتە بىرى تۆلە كىرەنەۋى ئەو بەسەرھاتە .
 ھەموو پىياۋە گەورەكانى خۆى ئامادە كىرد و پراۋىژ لەگەئىياندا كىرد ، گوتى :
 ئىۋە چۈنى بە باش دەزانى . ھەندىكىيان گوتىيان لەشكرىكى گەورە لەعەشیرەت
 دروست بگەين و بچىنە سەريان و ھەموویان لە ناووبەرىن ، ھەندىكىيان گوتىيان
 چاك وایە . سەرگورەشتەكەى بە تەۋاۋى بۆۋالى "وان" و والى "موسل" بىتەباس
 كىردن ولەلايەن مېرىۋە تاوان بار بگرىت ، وبە دەستى مېرىش تەمى بگرىت .
 ھەندىكىيان گوتىيان وا چاكە ھەزەتسى شىخ ، عبدالرحىم ئاغا نەرم بگات . ئەۋىش
 لە مالى "مفتى" يە . نىۋانى ئەۋان و مالى مېر ھەمىشە ناخۆشە ، ئەۋكاتە ئەۋو
 تەتۆ دەبنە نۆژمن لە دەرۋە ولەناۋەۋە ، كە و اشى ئى ھات ، ئىتەر پەرىشان
 دەبىت . ھەندىكىيان گوتىيان ھېرش دەبەينە گۈندەكانىيان و دەچىنەسەر رېنگاى
 كارۋانەكانىيان و تا يەلەين شارام بگرىت تا ۋەكو بە تەۋاۋى تۆلەى خۇمان
 دەكەينەۋە . بە كورتنى سەر يەكە و پاىەكى دەرىپى . بەندەى ھەقىر مەلا سەعبىد
 لەو دانىشتەندا ئامادە نەچۈۋ . لە قوتابخانەۋوانەى بە فەقئ كان دەگوتەۋە .
 نۆكە رىك ھات و گوتى شىخ داۋات دەكات . بەندە رۆىشتە خزمەتسى شىخ ، فەرموۋى
 تۆ چۆن بە باش دەزانى بۆ تۆلەى سوۋرە چاۋوش و پىياۋەكان . بەندە گوتەم ، من
 مەلام ، تازە لاوم و كار و باسى سىاسى نازانم . من نە ۋەكو زۆر بەلكىۋ
 كەمىكىش تىگەلەيتى كار و بارى دوۋىيام نە كىردۋە . وئىۋەى لىرەدا ئامادە
 ھەموو ھۆشيار و گەورە ن و كار و بارتان بىنىۋە . ئەۋان بى گومان لەبەندە
 باشتر دەزانى شىخ فەرموۋى وایە ۋەك دەلئىت ، بەلام من پىم خۆشە تۆىش راي
 خۆت دەرىپىت ، چى باشچى خراب ، چۈنكە ئەۋان ھەموو راي خۆيان دەرىپىۋە .
 بەندەگوتەم لە ھەموو پاىەكان كامىيان پەسەند كراۋە لەلايەن ھەزەتسى
 شىخەۋە ، گىانمان بە فېداى بىت . شىخ فەرموۋى ، ھېشتا من ھىچ بىرپارىكەم
 دەرئەبىۋە تا ۋەكو تۆىش راي خۆت بەدەئىت . بەندە گوتەم تىگە دەكەم بازانم
 راي ئەۋان چىە تا ئەگەر لەگەل راي مندا يەك بىت ، بەندە پەسەندى بگەم .
 ئەگەر يەك نە بوۋ ئەۋجا بە گورپەى ھۆشى ناتەۋاۋى خۆم ، بەندەيش شتىك
 بخرەم بەر دەستى ھەزەتسى مبارەكەت . شىخ راي دانىشتوانى يەكا و يەك گىرايەۋە ،
 گوتىئەمە پاىەكانى ئەۋان . بزانم تۆ چى دەلئىت . بەندە گوتەم . راي لەشكرى
 ھۆز بەبى ئاگادارى و بى تىگەل بوۋنى دەستى دەۋلەت كارىكى خراپە . جم و جۆل
 خۇسەرئە ئاكا مەكەى زىان و پەشىمانىە . ھېرش برون و رى لە كارۋان گرتنىش
 كارى چەتەكانە ، شايستەى گەورەىى و جى و ئابروى ھەزەتسى مەۋلاى بەندەكانىش نىە .
 نەرم كىردى عبد الرحىم ئاغا بەرپاستى شتىكى چاكە . بەلام لەم ۋەختەدا ، لە ۋختى
 سەرگەۋتنى سوتۇدا ، سەختە كە سوۋد بە وىستى ئىمە بگەئىت و ئەگەر سوۋدىش
 ھەبىت دەرئەك دەبىت . و باس كىردى بەسەرھاتى ئەۋ بۆۋالى يەكان و تاۋانبار
 كىردى لاي مېرى بىگومان پىۋىستە و مەرجى يەكەمە . بەلام ئەۋەيش بەتەنيا بەس نىە
 و دەردى ئىمە دەرمان ناكات . لە ئەنجامدا مېرى زىندانى دەكات و پاش ماۋەيەك ،

ئەگىنا ناتوانىن بۇزىن. ھەموو پىكرا گوتىيان : بەلئ شاغا دەزانىن گەوايە
 و زۆرترىش ، سوتۆ بە خەلكەكەي گوت : ئەگەر ئىۋە ھەمووى پەسەندەكەن ،
 گەواتە بۇ چى بىرى راگرتىيان ناكەنەو، ئىستا ئىمە لە نىۋان مردن وژيان
 داين و مردن نىزىكتەرە ، گەواتە يا ئىۋە پىشنىارى بگەن و من پەيرەوى بىرى
 ئىۋە بىم ، يا من دەيكەم ، ئىۋە بە گۆپرەي قەسكەي من كار بگەن . ھەمووان
 گوتىيان تا شاغا راوہستارو ھىچ يەككە لە ئىمە خاوەن بىر و را نىيە ، ھەر
 بېرىارېك شاغا دەفەرمىت ئەركى ئىمە فرمان برد نە . سوتۆگوتى : لە بىەر
 ئەوئى ئىۋە مل كە چ و فەرمان بەرن ، بېرىارە خۆم فىداي پەرژەوئەندى ئىۋە
 بگەم . يەكەم گوتى : ئەي مللەت خۇتان دەزانن ئەگەر من ھەر بۇ شىخ محمدسدىق
 شۆر بگەم ، تەنيا گوندىكى ئىۋەي بەدەمئ ، ئەو گەلېك لە من مەمنون دەبىت
 وپىزى من گەلېك لە پىزى تەتۆ زۆرتەر دەبىت . ھەموويان گوتىيان باوہردەكەين ، واىە
 كە شاغا دەفەرمىت . سوتۆ گوتى : كە واتە ھەرچى بگەم لە بەر خاترى ئىۋە
 يە و بۇ خۆم نىيە ، من ئىستا لە و باوہرە دام گەوا ھىرىش بەرىنە ھەر رىگە .
 سوورە چاوش و پىاوەكەنى شىخ بكوژىن و نەھىلېن قەسرەكەي رىگە تەواو بگەن .
 ئىۋە چۆنى بە باش دەزانن ، ھەموويان گوتىيان ، ئىمە لە ھەر بېرىارى شاغا
 شامادەين . چۆنگە ئەگەر بە تەواو چوونى قەسرەكە ئىمە لە نىۋ بچىن ، كە
 واتە ھەر بۇ ئىمە چاكتەرە لە نىۋ چوون . بەشەرەف و ناموس لە نىۋ دەچىن ،
 نە بە رەزىلى و بى ناموسى . بە كورتى لەگەل ھەر لە بەيانىدا نۆ سەد
 پىاوى دۆسكى و ھۆرەمارى ھىرىشان بىرە ھەر "رىگە" . لەو رۆژەدا تەتۆ و
 پىاوەكەنى چوو بوونە شامىدى بۇ ئەوئى مائەكەنىيان بەئىننەو رىگە سوورە چاوش
 لەگەل بىست پىاوى دا لەوئى بوون . قەسرەكە ھىستا تەواو نە بوو ————،
 سەعاتىك شەرىيان كرد ، لە ھەموو لايەكەو لە شكرى سوتۆ ، شابلوقەلئىياندا ،
 سوورە و پىاوەكەنى چوونە خانوويەكەو ، ئەو خانوہ بۇ شەرگەردن باش نەبوو ،
 پىاوەكەنى سوتۆ گەيشتەنە پال دىواری خانوہكە . دوو بى لە پىاوەكەنى
 سوتۆيان كوشت ، بەلام بى سوود بوو . لە ھەموو لايەكەو شاكىيان لە خانوہكە
 بەردا ، سوورە و دوازە لە پىاوەكەنى سووتان . ناتوانىيان شەرىيان كىرەچەكە
 كەنى خۇيان نەدا بە دەستەوہ . ھەوت كەس لە پىاوەكەنى داواي پەنایان كىرد
 و دەرگەوتن . سوتۆ بەو ھەوت كەسەي گوت ، چەكەكانتان بەدن و بىرۆن بى
 لاي شىخەكەتان و پى بلىن جارىكى تر بىر لە شوئى رىكانىيان نەكەتەو ، تا
 وەكو كورپىكى مائى مىر ما بىت ، كەس ناتوانىت بە شامانى دەستكارى عەشىرە
 تى رىكانى بگاتە ئەو ھەوت پىاوە ھاتن ، روت ، بى چەك ، ناشىن ، شەرمەزار
 ھەموو سەرسام مان و گوتىيان ، چىرو وىداوہ . ئەوانىش بە ھەر ھاتى خۇيان
 بە تەواوى گىزايەوہ . كاتىك ئەو ھەوت پىاوە بە ھەرھاتى خۇيان بو شىخ گىزايە
 وە ، شىخ زۆر دلتەنگ بوو . بەھۆى دووشتەوہ . يەكەمىيان ئەوہ بوو گەنم و
 بىرنجەكەنى رىكانى نەكەوتە دەستى ، دووہ مىشيان ئەوہ بوو زىيان و شىروو چوو

به نهیسی کاغذ نیک و هه ندیک پاره ی له گه ل دوو سن پیاوی به پزیز وزانا دا بو
 قایمقامی شامیدی ره وانه کرد. که تگایه کاریکی وا بکه ته تو " محتاجی " من
 بیت و بیته شیره تا من قسه ی له گه لدا بگم و کاره که ی به رزبکه مه وه بو
 چاره سه رکردن ، تو کاره که ی که میک دووا بخره. کاتیک هه و آله که ی شیخ که یشته قایم
 - مقام ، زور پیخوشحال بوو. شه وه ی شیخ ویستبوی شه نجامی دا . به ته تو ی
 گووت : ریگایه کی به هیز تر و شاسان ترم بو ت له چاوو گرتوه ، شه گهر چی کاره
 که ی تو لییره ش چاره سه ره ده کریت به لام ولایه تی موسل گه لیک کاره کان دوا ده خن
 تا کو شاکام ده رده که ویت مروف زور دلته نگ ده بیته ولایه تی " وان زوو
 تر بریار ده دن و له ویدا هه رجیش هه یه له ده ستی شیخ محمد سدیق دایسه
 هه رچی بیه وی ده یگات ، من ده لیم شه گهر خو ت و براکانت و چهند پیاویکسی
 ماقولنی هوزی ریگانی هرپونه " نه هری " بو لای شیخ محمد سدیق کاره که تان زوو
 تر چاره سه رده کریت هه م له لایه ن هوزایه تیه وه و هه م له لایه ن میریه وه وجه ناسی
 شیخ هاورئ و پبیشوان بیت بو تو باشته ره و پشتی سوتوش ده شکیت به کورتسی ،
 ته تو ی رازی کرد . ته تو سوپاسی قایمقامی کرد بو شه و ریگایه ی که پبیشاندا ،
 ته تو له گه ل براکانی و چهند پیاویکی به ریز هاتنه نه هری ، نیچیری شیخ که وته
 نیو داوه که یه وه . کاتیک ته تو هاته لای شیخ محمد سدیق گه لیک پزیری لی گرت
 و قهرزار باری کرد. زمانی شیخ له پاوه بیه کان لوس تر بوو. به هه موو شیوه
 یه ک دلی ته تو ی رازی کرد. به ته تو ی گو ت جیگای قه سه که ی " رزگه " بفروشه
 به من ، من قه سه که ده روخینم ، سه ره له نوی گه وره تر و قایم تر دروستی
 قه که م و بیست نو که ری خو م لای تو داده نیم ، سه د تله نگی مارتینی و ده رزی دار
 ته ده مه خرمه کانت و له میریش بریاریکی تایه تی بو پاراستنی تو ور ده گرم
 و به رامبه ره به م کاره ، گه وره کانی ریگانی ده یه کی ده سه که وتی خو یان هه ره سال
 یه دن به من . ته تو گووتی بریاریک شیخ بفرموش من په سه ندی ده که م. به
 کورتی به م شیوه یه پیک که وتن و خه لاتیش به ته تو دا . سووره چاووش و بیست
 نو که ری هه ل بزارده ی له گه ل ته تو ره وانه ی نیو ریگانیان کرد. قه سه که ی رزگه
 یان له بنه وه رووخاند . شوستانیان نارده ده ستیان کرد به دروست کردنی قه سه که ،
 ته به قه ی ژیره وه ی له ته واو بوون دا بووکه بو سوتو ده رکوت شه گهر قه سه که ی
 رزگه به و شیوه یه ته واو ببیت و ده ستی شیخ بکه ویته نیو ریگانی ، شه وجا
 هیزی ته تو ده گه یه ته راده یه که هیتر ناتوانیت به رامبه ری پراویستیت پباشان
 بو شاغاکانی هوزه ماری په ریشانیه کی گه وره په ییدا ده بیته چونکه ریگای
 کاروانی هوزه ماریه کان بو موسل و شاکری و شامیدی به نیو ریگانیاندا تیده
 په ریت سوتو هه موو دو سکیه کان و هوزه ماریه کانی بانگ کرد و پنیان گووت :
 ئیوه ده زانن ته تو ی ریگانی چون دوزمنیکی ئیمه یه ، گووتیان : به لئ چاک
 ده زانین. گووتی : ئیوه ده زانن شیخ محمد سدیق چهند زیره ک وته ماح کاره . .
 گووتیان : به لئ شاغا. گووتی : ئیوه ده زانن شه گهر قه سه که ی رزگه له سه ره
 شه و مهرجانه ته واو ببیت و شیخ وته تو پیکه وه پیکه که ون، جی وشوینی دو سکی
 و هوزه ماری ده که ویته شابلوقه وه . شه و کاته ده بی ئیمه ببینه جوله که ی ته تو .

لاہرن . شہسور و جندرمہ کان ہاتھ گوندی رزگہ ، بویان دہرکوت کہوا
قہرہ بالفیککی زوری لہ سردایہ و بیریان کردہ وہ کہ شو کارہ بہ پہلہ چارہ سر
ناکریتہ بہ لکو پیویستی بہ ہوشیاری و چالاکی ہدیہ ، چونکہ گہلیک مرؤفتیدا
کوژرا بووو بہ بیست جندرمہ وہ نہدہ کرا دور بخرینہ وہ و پەسەندکردنی ہم
کارہیش لہ عہقلہ وہ دور بوو .

شہسور کہ بہ سوتوی گووت : بہ تایبہتی ہاتووم بو شوہی پیت رابگہ ینمگوا
من حەزناکم تو مال و یران بیت چونکہ شاغایہ کی ہرین و خانہ دانی ، شوہا
چہند رۆژیکہ تو شو لہ شکرہت ہیناوتہ سر جینگا و شوینریکانیہ کان و خہریکی
شہرکردنی ، ہدوال گہیشتوتہ ولایہتی موسل ، والی ہدوالی بو قائمقامی شامیدی
ناردوہ کہوا من شتیکی وام زانیوہ ، لہو رووداوہ بکۆلہ وہ ، شہگہر راستہ زوو
شاگادارم بگہرہ وہ ، تا شاگاداری والی "وان" بگہم و شویش لہ شکرہ شاہنہ
بنیریتہ سر ہوزی سوتو ، لہ ولایہتی موسلیشہ وہ دوو تابوور سہرباز لہ گہل
دوو توپدا دین بو تہمئ کردنی سوتو و پاراستنی تہ تو : لہ ہر شوہ ہرژہ -
وہندی تو لہ مہ دایہ کہ ساعاتیک زووتر بلوہ بہم خہلگہ بگہیتہ شیمہ تی
ولامی والی موسل دہدہ ینہ وہ و دہلیین کہ واشتیکی گرتگ رووی ندادوہ ، بہ لکو
چہند پیاووی سوتو و تہ تو لہ پشتی گوندہ کہ لہ سر مہسہ لہی دزینی رەز ، ہوو
سئ سہ عاتیکی پیکوہ شہریان کردوہ و لہ پاشان ازیان ہیناوتہ ، دوو سئ پیلہ
ویکیش ہریندار کراون ، شو کاتہ شیتہ تو تاوانبار نابیت ، شوہا من بہ تووم
گووت ، پەسەندی دہ کہیت کہیفی خوتہ ، پەسەندی شاکہیت ہەر کہیفی خوتہ .

کاتیکی شہسور کہ شہمئ گووت ، ہہموو خہلگہ کہ بہ سوتویان گووت ، شیمہ
خۆمان مال و یران ناکہین و شہرکردن لہ گہل دہولتہ تاندا لہ توانای شیمہدا
نیہ . شہگہر شہری ہوزایہتی بیت ، شیمہ شامادین بو تو خۆمان بہ کوشست
بدہین ، بہ لام لہ گہل دہولتہ تدا لہ توانای شیمہدا نیہ . بہ کورتی سوتوپہ سہندی
کردو لہ شکرہ خۆی کیشایہ دواوہ ، شہسور کہ پارہیہ کی زوری لہ سوتو و ہرگرت
و منہتیککی زوری خستہ سہری کہ من کاری تووم بہ شامانی چارہ سر کرد .
بہ تہتویشی گووت ، ہرژہ وہندی تو لہ وہ دایہ خوت و مال و خیران و پیاوہ کانت
بگوریزینہ وہ بو شاری شامیدی ، شاگاداری ولایہت و "بابی عالیش" لہ شہستہ سبول
بگہرہ وہ و باسی ستم لئ کراوی خوت بو ہہموو لایہنہ ہرژہ کان باس بگہہ ،
بہ لکو میری ہتپارینزی ، شیمہیش ہہموو گہواہیت بو دہدہین .

بہ کورتی ، تہتویشی "قانح و ممنون" کرد و مالہ کہی و پیاوہ کانیش ہہموو
لہ گہل خۆی ہرد بو شامیدی و پارہیہ کی زوری لہویش بہ دہست کہوت . چونکہ لہ
نیو کورد دا پەندی گہلیک بہناو بانگ ہدیہ دہلئ : تورکہ کان لاشہ خۆرن .
شادی شووان لہ وہ دایہ کہ لاشہ زوربیت .

کاتیکی تہ تو لہ گہل پیاوہ کانیدا چووہ شامیدی ، شوینی ریکانیہ کان بن خاوەن
مایہ وہ ، شیخ محمد سدیفیش لاشہ خۆریکی گہورہ بوو ، شوینی ریکانیہ کانیش
لاشہیہ کی گہلیک خوش و قہلہو ، تہماحی شیخیش زور پەری سەندو ، بیرری لہوہ
کردوہ کہ بہ شیوہیہ کی شاسان شوینی ریکانیہ کان بہینینہ زیر دہسەلاتی خۆی .

جئ وشوئنه كانيشيان داگير بكم، له تۆلهى "حه يو". هه موويان گوتيان :

ئيمه شامادهين تۆ چۆن بېريار دهدهى ئيمه له بېريارت ده رناچين. بئ گومان به بئ گوتنى ئاغا تۆله سندنه وهى براى ئاغا له سرمان پېويسته و به شوو به رۆژ له بېرى تۆلهى شو داين. به كورتى سوتۆ له گەل له شكړه كيدا هاته سر گوندى "پزگه" ده ستيان به شهر كرد، پياوه گانى ته تۆ ژماره يان كم بو، نديان توانى له دهر وه شهر بېكن خويان لېرى دايه قه سره كەى ته تۆ وه . له ويژه شېريان له گەل له شكړى سوتۆدا كرد، ئابلوقه دران، له شكړه كەى سوتۆ هيرشيان ده برده ده رگاي قه سره كه، ته تۆ له پشت ره شاشيك له سر ده رگاكه دانىشتبو، هسر جاريك چوار پېنج كه س لئ يان ده كوشت و ده يانى شكانده دواوه :

سوتۆگوتى و انابيت پېويسته ئيمه به "قه لئانه وه" * بېرۆينه ژېر قه سره كه، هه موو داره گانى گوندى پزگه يان بېريه وه وله سر يهك دايان ناو كرديان به قه لئان و به ره و قه سره كه رويشتن، كات ژميرى چوار و پېنجى شو و قه لئانه كە يان گه يانده قه سره كه، چه نديك له پياوه كان له سر قه لئانه كه وه چوونه سهر يانى قه سره كه، پياوه گانى ته تۆ بېريشان بوون، ته تۆگوتى : هيج ترستان نه ببيت، پياو بو رۆژنىكى وايه، گرتن و كوشتن پزگاي پياوه، چاوه روان بكن ههر ئيمتا پهرت و بلويان ده كه مه وه . چوار پېنج ليقهى له نهوت هه لگيشا و هه لئان سواس به نووكى چهند دارى دريژدا و به ره و قه لئانه كه ره وانە يانى كرد و شاگىرى تهيان به ردا، شوهرى قه سره كه هه موو له بهرد دروست كرابوو نه سوتا، وتا، كاتيك شاگر له قه لئانه كه وه به رز بوه و كه ناره گانى قه سره كه هه موو روناك بوه وه ته تۆ و پياوه گانى رووى تفه نكيان له پياوه گانى سوتۆ كرديهك له دواى يهك كه وتنه ته قه كردن لئ يان. ههر شو و چاره بيست و چوار كه سيان كوشت، ديسانه وه له شكړه كەى سوتۆ له قه سره كه كشانه وه، قه لئانه كه هيج سوډيكي نه بوو، سوتو هاوارى كرد له ته تۆ وگوتى: شو او ده رۆم هوپهك بو له ناوبردى تۆ شاماده ده كه م و قه لئانى به ردين دروست ده كه م تا ئيتر نه توانى بسوتيني، ته تۆ ولامى دابه وه وگوتى : ئه لى له بابت به م قه لئانى دارين هيج سوډيكي نه گه ياند تا تۆ قه لئانى به ردين بگه ئينته ئيره گه ليك وختى ده ويٽ، تا شو و كاته به لكو خدا چاره يه گمان بگاته

له شكړه كەى سوتۆ كه وتنه دروست كردنى قه لئانى به ردين، به لام وه كو دارين ئاسان نه بوو، له و ماوه يه دا هه وال گه يشته حكومه تى شاميدى كه وا دوازه رۆژه له شكړى سوتو چوونه ته سر قه سره كەى ته تۆ، ته تۆ و پياوه گانى له ئابلوقه دان. فه رماندارى شاميدى شه فسهرى لئ پسر اوى جه ندرمه لى له گەل بيست جه ندرمه دا ره وانەى پزگه كرد، كه به ههر شيوه يهك ببيت له شكړه كەى سوتۆ له سر ته تۆ

* چرپه : چوار پيايه يه كى دارينه له شيوه لى كو شكريك دروست ده كرپته ، بو هيرش برندنه سر قه سرو ويواره به زره كانى دوژمن ، جاروبار باچينه ش بو دروست ده كرپت . شه ركه ران ليوه سهرده كه ونه سر قه سرو ديوارى دوژمن .

چیرۆکی سوتو و تەتو

سوتو شاغای ھۆزی دۆسکی و خەلکی گوندی ھۆرە ماری ولە بنە مائە می ریشە ، تەتو شاغای ھۆزی پێکانی ، خەلکی گوندی پزگە و لە بنە مائە می کاشیل شاغابو . ھۆزی پێکانی لە زەمانی کۆنەووە تا وەکو ئیستایش ژێر دەسە ی شاغاکانی ھۆرە مارین . لە سەر دەمی سوتو شاغا دا زۆر ترکەوتنە ژێر دەستی ھۆرە ماریە کان . سوتو و کورەکانی و براکانی و ھەموو گەرەکانی بنە مائە کە ی گەلیک سە مێان لە پێکانیەکان کرد ، زۆر شازاریان دا ، شیتەر توانای خۆ راگرتنیان نە ما .

تەتو لاو بوو ، مەزۆنیکی گەلیک دلێر بوو ، لە نێو شاغاکانی پێکانسی دا ھاوتای نە بوو . شیتەر توانای خۆ راگرتنی نە ما بە رامبەر بە زۆر و سستەمی ھۆرە ماریەکان . بە براکانی خۆی - تەمو ، ھادی ، رسول - کە ھەر سێ لە و گەرە تر بوون ، گوتی : من وەکو ئێو نە ناتوانم تاو و بە ئیتم و لە بن دەستی سوتو دا نابم بە جولە کە ، بۆ ئیتمە مردن خۆ شترە لەم زیانە ، من پشت بە خدا دە چم بە گزیدا ، چی بەرم ، چی بە ئیتم . براکانی و پیاوانی تری ھۆرە کە ی گوتیان : چۆن تۆ بە باش دەزانی ، لە بریاری تۆ دە رنە چینی ئە گەر چی ئیتمە لە ناو دە - چین ، چونکە توانای ھۆرە ماریە کاخان نیە .

تەتو گوتی : بە لە ناو بچین ، ھیچ زیانیکی نیە ، ئە گەر سەرکەوتین ئە وا تاو و کورە زۆری قیامەت ناوو و ناموسی خۆمان بە دەست ھێناو و ئە گەر شکاين ئە وا دە مرین و پزگار دە بین ، ھەر چونیکی بێت من گەلیک پاریم . بە کورتسی ، ھەموویان بریاری شەریان دا . وا پێک کەوت " ھە یۆ " برای سوتو ، وە ک راھاتبوو ، دیسان ھاتە گوندی پێکانیەکان و کەوتە زۆر و سستەم کردن و شت و مە ک سەندن لە خەلکی گوندە کە .

تەتو و تەمۆ لە گەل دە پیاو دا چوونە لای ھە یۆ و پێیان گوت ، دە رکەون لە گوندە کە مان ، لە ئە مرۆ بە دواوہ نامانەوی ھاتو چۆی گوندە کە مان بکەن . ھە یۆ گوتی ، ئیتمە ھات و چو دە کە یین و ئیوہ ش بە ھیچ دانان نیین . کاتیکی ئە مە ی گوت ، " تەتو " لولە ی تە فەنگە کە ی لە ھە یۆ کرد و گوللە یەکی پێوہ ناو ھەر لە وێ کوشتی و چە ندیکی لە پیاوہ کانی ش کوشت و چە ندیکی شیان ھەل ھاتن و چوئە گسوندی " نێروکی " گوندی سوتو کە نیوانی لە گەل پزگە دا لە دوو سەعات کە مترە . رۆزی پاشتر " سوتو " ھەموو پیاوانی دۆسکی و ھۆرە ماری کۆ کردەوہ و گوتی : دە پوم پێشە ی مائی می کاشیل شاغای پێکانی بە جارێک لە پێشەوہ ھەل بکەم و

دەر دە کەوئ و انە یەکی ئیجگار بە کەلک و سوود پەر لە پەندە، جگە
 لە لایەنە ئەدەبیە کە، جگە لە تواناو زبیرەکی نووسەرە کە یی
 بیژەرە کە، جگە لە لایەنە میژوو یە کە، جگە لە و هەم—
 تاکتیکە جوړاو جوړانە ی شەری پێشمەرگایەتی، لایەنیکی گرنگتر
 یشمان بۆ روون دە کاتەو کە نەقش پەنجەو دەستی ئازاوە کەران
 و دوزمانی دەرەو یی نەتەو کەمانە، لە تیگدان ی نیوانداوخۆش
 کردنی ئاگری شەری براکوژی کە ئەو ی جی ی داخە ئیستایش ئەو
 دەستانە بەر دەوامن لە لیل کردنی نیوانماندا و لە دروست
 کردنی ناکۆکی و چەند بەرە کیدا و تا ئیستایش ئیمە بە دلێکی پاک
 و دلسۆزانەو هەولێ برپنەو یان نادەین و تا وەکو ئیستایش
 فریوی ئەو ئازاوە کەر و دوزمانە دەخوین و بە دەنگی دەهۆلیان
 هەل دەپەرین و بە پوورکە ی چاویان دەخەلە تیین و بە زمان—
 لوسیان، جادووگیر دەبین و هەموو رازو نیاز و توانای خۆمان
 دەخەینە بەر دەستە لەخوینی ئیمە سوور بوو کانیاندا.

ئاواتە خوازیین خویندەو ی بە سەرھاتە کە ی سەتۆ و تەتۆبە سەدان
 چیرۆکی راستە قینەو دل تەزینی تریش، پەندیکی بە کەلک بیت بە
 تاییبەت بۆ ئەوانە ی هیشتا، دوزمان و داگیرکەران ی دوینی و ئەمرۆ
 بە پشت و پەنا و یار و یاور لە قەلەم دەدەن.

کوردو لوژییا

پیشہ کی

فولکلور، بہ ہموو بہش و جورہ کانیہوہ، سامانیکی نہتہ وایہتی گہلیک بہنرخ و سہنگینہ کہ لہ نیوان کوملدا زور لہ میژہ وہ بلاو بوہتہوہ و دہم بہدہم و پشت بہ پشت لہ گہراندایہو وہ کو ہموو بابہتہ میژووی و ٹایینی و شہدہ بیہ کانی تر، تپہر بوونزہ مان و لہ نیو چوونی شہزبہرکہرانی ووردہ ووردہ بہرہو کہم بوون و وون بوون و لہ نیو چوونی دہبات . بہتایبہت شہگہر لہ کوکردہ نہوہ و ہیئانہ سہر کاغہزیدا کہم تہرخہمی بکریت یاپشت گوی بخریتہ شاکامی لہ بیر کردنیشی لہ نیو چوونی شہو سامانہ گرینگہیہ . بہ پیچہوانہ شہوہ کوکردنہوہ و بایہخ پیدانی ، لی کو لپنہوہ وش کردنہوہشی چہندین بہرابر کردنی نرخ و بایہخی شہو سامانہ یہ .

فولکلور جگہ لہوہی پایہ و پلہی شہدہ بیاتی نہتہوہیی بہرز دہ کاتہوہ ، زور لاپہرہی تاریک و وون بووی میژوویش روون وٹاشکرا و بہدہر دہخات و ہیئندہ رووداو بہسہر ہاتی واش پیشان دہدات کہ شہگہر بیت و وہ کو تاقی کردنہوہ کہلکی لی وہر بیگیردریت زور ہلہ و کارہسات لہ نیو دہبات و دوور دہخاتہوہ .

چیرۆکی سہتۆ و تہتۆ* ، کہ بہسہر ہاتیکی راستہ قینہی میژووی نہتہوہی ٹیمہی کوردہ، شہگہر بہتہوہی لی وورد ببنہوہ بومان

* دہتوانین ناوی فولکلور - بہومانایہی کہ ٹیستا بوی دانراوہ - لہ سہر چیرۆکہہی سہتۆ و تہتۆ لاپہرین چونکہ ہم ناوی نووسہرہ کہی لہ خویندہوہی چیرۆکہ کدا دہردہ کہویت و دہناسریت ، ہم سہر دہم و وہختی رووداوہ کہ .

Institut kurde de Paris

چیرۆکی

سوتۆ و تەتۆ

کۆکردنەوه و بە ئینگلیزی کردنی :

میجر سۆن و باسیل نیکیتین

بە کورمانجی خواری و لاتینی کردنی:

یوسف زەنگەنە و جەواد مەلا

Institut kurde de Paris

چیرۆکی

سوئۆ و تەتۆ

کۆکردنەوه و بە ئینگلیزی کردنی :
میجر سوون و باسیل ئیکیتین

بە کورمانجی خوارو و لاتینی کردنی:
یوسف زەنگەنه و جەواد مەلا

Institut Kurde de Paris

IKPLIV107483